

Відділ освіти Сквирської районної державної адміністрації
Районний методичний кабінет

**Використання спадщини В.О.Сухомлинського
у формуванні екологічної свідомості
дітей дошкільного віку**

З досвіду роботи вихователя
дошкільного навчального закладу
№ 2 «Малятко» м.Сквири
Чорної Наталії Петрівни

м.Сквира

2010 р.

ЗМІСТ

1. Подання	4
2. Анотація	5
3. Характеристика	6
4. Опис досвіду роботи	7
5. Додатки	
5.1. Консультація для вихователів «Форми роботи з батьками з екологічного виховання дітей дошкільного віку».....	21
5.2. Консультація для батьків «Що таке Червона книга?»	25
5.3. Консультація для батьків «Рослини в нашому житті»	28
5.4. Складові формування екологічної свідомості у дітей дошкільного віку.....	33
5.5. Система тематичних занять з використанням педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського для дітей старшого дошкільного віку.....	36
5.6. План екскурсій у природу з використанням педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського	45
5.7. Конспект заняття з ознайомлення з природою для дітей молодшого дошкільного віку «Допоможемо пташкам».....	49
5.8. Конспект заняття з художньої літератури для дітей середнього дошкільного віку «Читання оповідання В.О.Сухомлинського «Я вирощу внучку, дідусю».....	53
5.9. Конспект заняття по ознайомлення з природою для дітей старшого дошкільного віку «Є у лісі хатка...».....	56
5.10. Конспект заняття з художньої літератури для дітей старшого дошкільного віку. Читання оповідання «Хай будуть Соловей Жук».....	61
5.11. Конспект заняття по ознайомленню з природою для дітей старшого дошкільного віку «Екскурсія до водойми. Казка В.О.Сухомлинського «Равлик».....	64

5.12. Конспект заняття з розвитку мовлення для дітей старшого дошкільного віку «Переказ казки В.О.Сухомлинського «Камінь».....	67
5.13. Конспект заняття з використанням творів В.О.Сухомлинського для дітей старшого дошкільного віку «Дбайливе ставлення до природи».....	70
5.14. Конспект інтегрованого заняття з грамоти, природи та розвитку мовлення для дітей старшого дошкільного віку «Добрі вчинки».....	74
5.15. Конспект інтегрованого заняття на тему: «Весняні квіти» (математика, навчання грамоти, розвиток мовлення, екологія), з використанням твору В.О.Сухомлинського «Конвалії в саду».....	80
5.16. Конспект інтегрованого заняття з природи та розвитку мовлення для дітей старшого дошкільного віку «Сторінками Червоної книги України».....	86
5.17. Конспект навчально - виховної роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Всесвітній день води».....	91
5.18. Конспект заняття - драматизації за творами В.О.Сухомлинського для дітей старшого дошкільного віку «Зимова пригода».....	99
5.19. Алгоритм екологічного проекту «Птахи».....	105
5.20. Дидактичні ігри у природі.....	108
5.21. Вірші на екологічну тематику.....	114
5.22. Анкети для батьків.....	117
5.23. Анкети екологічного спрямування для дітей старшого дошкільного віку.....	120
5.24. Пам'ятка поведінки в природному оточенні.....	122
5.25. Фотоматеріали.....	126
6. Список використаної літератури.....	128

УКРАЇНА

СКВИРСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ВІДДІЛ ОСВІТИ

Адреса: 09000 м.Сквира, Богачевського, 55. Тел. 5-25-75. e-mail:skviravo@ukrpost.net

08. 02. 2010 р.

№

Ректору

Київського обласного інституту

післядипломної освіти

педагогічних кадрів

Клокар Наталії Іванівні

ПОДАННЯ

Відділ освіти Сквирської районної державної адміністрації просить Вас дозвіл на розгляд матеріалів з досвіду роботи вихователя дошкільного навчального закладу №2 «Малятко» міста Сквири Чорної Наталії Петрівни по темі: «Використання спадщини В.О.Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку» і дати експертну оцінку в зв'язку з атестацією її на встановлення педагогічного звання «Вихователь-методист».

Матеріали досвіду розглянуто на засіданні ради районного методичного кабінету (протокол № 5 від 3 лютого 2010 року).

Начальник відділу освіти

О.В.Заболотний

Використання спадщини В.О Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку

Адреса досвіду: дошкільний навчальний заклад № 2 «Малятко» міста Сквири

Автор досвіду: вихователь дошкільного навчального закладу

№ 2 «Малятко» міста Сквири

Чорна Наталія Петрівна

У досвіді роботи Чорної Наталії Петрівни висвітлено сучасний підхід до екологічного виховання дошкільників шляхом використання літературної спадщини В.О.Сухомлинського.

Актуальність даного досвіду роботи - формування мислення та екологічної культури кожної дитини, здатності реагувати на красу природи, бережно ставитись до неї.

Описані форми та методи роботи забезпечують оптимальну результативність навчання дітей дошкільного віку бути небайдужими до природи, формують екологічну свідомість, здатність прогнозувати наслідки своїх дій. Додатки досвіду роботи вміщують консультації для батьків та вихователів з даної теми, план-сітку занять з екології з використанням творів В.О.Сухомлинського, план екскурсій у природу, конспекти занять, ігри екологічного спрямування, анкети для вихователів, батьків та дітей, пам'ятки поведінки в природі. Матеріали досвіду сприяють впровадженню в освітньо-виховний процес спадщини великого педагога В.О.Сухомлинського, дають змогу емоційно сприймати, пізнавати і любити рідну природу, відчувати себе її невід'ємною частинкою.

Описаний матеріал можна рекомендувати вихователям дошкільних навчальних закладів, батькам.

Методист районного методичного кабінету

Н.С.Чернега

ХАРАКТЕРИСТИКА

вихователя дошкільного навчального
закладу №2 «Малятко» міста Сквири
Чорної Наталії Петрівни
1974 року народження,
освіта середня спеціальна,
стаж педагогічної роботи 16 років

Чорна Наталія Петрівна працює на посаді вихователя у дошкільному навчальному закладі №2 «Малятко» міста Сквири з 1993 року.

За період роботи Наталія Петрівна зарекомендувала себе старанним, відповідальним, творчим працівником.

Навчально-виховну роботу з дітьми проводить на належному методичному рівні, здійснює диференційований підхід з метою забезпечення відповідного рівня розвитку, вихованості дошкільників.

Наталія Петрівна прагне зробити навчально-виховний процес цікавим і доступним для дошкільнят. Вона широко застосовує нетрадиційні форми роботи, надає перевагу інтегрованим заняттям. Всю свою діяльність спрямовує на формування всебічно розвиненої особистості дитини. Постійно працює над удосконаленням своєї педагогічної майстерності та пошуком нових, цікавих форм і методів роботи з дітьми. Велику увагу приділяє індивідуальній роботі з вихованцями як на заняттях, так і в повсякденному житті.

Значне місце у своїй діяльності педагог відводить співпраці з родинами: залучає батьків до участі в житті групи, налагоджує партнерські стосунки з ними. Це дає можливість спільно виховувати у дошкільнят найкращі риси особистості.

Легідна, чуйна і справедлива Наталія Петрівна користується заслуженим авторитетом серед колег, батьків та вихованців.

Завідуюча дошкільним навчальним закладом

С.М.Оскілко

Опис досвіду роботи

В екології природи й екології душі – єдиний шлях

Серед важливих проблем сучасності, що турбують людство, особливо виділяються екологічні. Увесь світ зіткнувся з глобальною екологічною кризою. Ця проблема потребує негайного вирішення. Тому серед багатьох напрямів навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку екологічна освіта набуває дедалі більшої актуальності.

Основою формування свідомого ставлення до природи є знання про неї, усвідомлення себе активним суб'єктом природи, суб'єктом світу, у якому живе дитина. Актуальною в наш час є проблема формування екологічної свідомості та екологічної культури дошкільників.

Одним із шляхів формування екологічної культури дітей дошкільного віку є звернення до надбань педагогічної спадщини видатного українського педагога, заслуженого учителя України В.О.Сухомлинського, до його досвіду у сфері екологічного виховання дітей.

В.О. Сухомлинський довів, що природа сама собою не виховує, виховує лише активна взаємодія дитини з нею. Тому екологічне виховання та екологічна культура тісно пов'язані з природоохоронною діяльністю.

Великий педагог вважав, що самих екологічних знань з охорони навколишнього середовища, якщо вони не втілюються на практиці, недостатньо. Важливо, щоб вихованці брали участь у збереженні і збагаченні природи рідного краю, тільки у цьому разі у них сформуються необхідні уміння і навички, розвинеться відповідальне, бережне ставлення до навколишнього середовища.

Впровадження ідей екологічного виховання В.О.Сухомлинського у практику сучасної дошкільної освіти є складовою навчально-виховного процесу, який складається з двох рівноцінних компонентів: формування наукових знань з екологічного виховання та охорони природного середовища. Це переконливо доводять сучасні дослідники педагогічної майстерності В.О.Сухомлинського.

Вивчаючи спадщину екологічного виховання В.О.Сухомлинського, науковці О.Савченко, А.Степанюк, Н.Лисенко, Н.Глухова, В.Фокіна прийшли до висновку, що метою екологічного виховання є цілеспрямоване формування у

вихованців міцних екологічних знань, розуміння та органічного взаємозв'язку і єдності людини з навколишнім середовищем як єдиної гармонії, виховання особливої відповідальності за стан навколишнього середовища. І тільки з дитячих років, коли маленькі душі як губка, втягують у себе знання, слід прищеплювати і виховувати в дітях екологічно чистий світогляд.

Відтак, необхідність використання педагогічної творчої спадщини В.О.Сухомлинського з метою удосконалення процесу екологічного виховання дітей у дошкільному закладі зумовила вибір теми досвіду «Використання спадщини В.О.Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку».

Проблема досвіду: підвищення екологічної культури дошкільнят шляхом впровадження у навчально-виховний процес спадщини В.О.Сухомлинського.

Об'єкт досвіду: педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського.

Предмет досвіду: методика використання принципів екологічного виховання В.О. Сухомлинського.

Мета досвіду: обґрунтувати особливості методики екологічного виховання В.О. Сухомлинського та дослідити ефективність її використання у практиці сучасного дошкільного закладу.

Завдання досвіду:

1) вивчити педагогічні погляди В.О. Сухомлинського та пріоритети екологічного виховання дітей дошкільного віку;

2) розкрити суть та зміст принципів екологічного виховання В.О. Сухомлинського;

3) обґрунтувати та експериментально перевірити можливості використання принципів екологічного виховання В.О. Сухомлинського у практиці сучасного дошкільного закладу;

4) дослідити ефективність використання методики екологічного виховання В.О.Сухомлинського у формуванні екологічної культури дошкільнят;

5) визначити відповідність ідей та поглядів В.О. Сухомлинського потребам та пріоритетам сучасності.

Екологічне виховання є складовою частиною всебічного і гармонійного розвитку особистості. Чорна Наталія Петрівна спрямовує свою діяльність на те, щоб виховати в кожній дитини почуття особистої відповідальності за все живе на Землі.

Дитина приходить у дитячий садок. У неї ще не сформовані стійкі погляди, переконання, інтереси. Своє завдання Наталі Петрівна вбачає в тому, щоб сформувати мислення та екологічну культуру кожної дитини, навчити молоде покоління жити за законами природи. Дитячий садок відкриває для цього неабиякі можливості, бо саме тут, в цьому віці, у дітей закладаються підвалини інтелекту, структура мислення, а природна допитливість дітей та щирий інтерес до оточення створюють надзвичайно сприятливі умови для формування екологічної свідомості.

Емоційне життя дитини виявляється у формі почуттів, а почуття, як стійкі емоційні стани, можуть перейти у якість особистості, тобто у характерну стійку реакцію на об'єкти і явища дійсності. Тому, формуючи у дошкільнят екологічну свідомість, як ставлення до довкілля, вкрай важливо виробити у них таке емоційно-вольове сприймання природи, яке б вело їх по шляху становлення переконань у подальші вікові періоди. (Додаток 5.4.).

Становлення екологічної свідомості - складний і тривалий процес. Оскільки екологічна свідомість є психологічним явищем, яке, маючи відповідне спрямування, проходить крізь розум і волю дитини й опосередковується ними, вона відбиває ставлення дитини до свого буття, до природного середовища, до знань про нього. Вихователь вважає, що екологічна свідомість як компонент інтелектуальної діяльності, визначає зміст поведінки особистості, і тому так важливо починати формувати її з дошкільного віку. І найкращим помічником у цьому стає сама природа. У виховній системі В.О.Сухомлинського, яка базується на ідеї «гармонії педагогічних впливів», можна визначити «точки опори». Це-Природа, Праця, Співпереживання, Творчість, Слово, Краса. У творах видатного педагога природа визначається як провідний фактор виховання. Він писав: «Багаторічний досвід навчально-виховної роботи переконує, що природа

не тільки об'єкт пізнання, не тільки сфера активної діяльності наших вихованців, а й частина їх буття, взаємовідносин, всього ладу їх життя». (Додаток 5.4.).

На думку Наталії Петрівни, природа сама собою не виховує. Дитина стає розумною, моральною, прекрасною, доброю і непримиримою до зла за умови активної взаємодії з природою. Вихователь розпочала роботу в даному напрямку з тісної співпраці з родинами вихованців. Питання екологічного виховання розглядалися на батьківських зборах (анкетування, бесіди за круглим столом), під час індивідуальних та групових консультацій. (Додаток 5.2.,5.3.). Для педагогів дошкільного закладу Наталія Петрівна підготувала консультації: «Форми роботи з батьками з екологічного виховання дітей дошкільного віку», «Організація роботи в дошкільному закладі та родині з екологічного виховання засобами праці в природі». (Додаток 5.1.).

В.О.Сухомлинський підкреслював, що кожна школа повинна мати своє обличчя, свої звичаї і традиції. І педагогічний колектив дошкільного закладу намагається, щоб садок мав своє обличчя, можливо чимось відрізнявся від інших. Наталія Петрівна багато зусиль докладає до того, щоб перебування дітей в дитячому садочку були справжньою «школою радості». Школа радості існує тоді, коли діткам цікаво в садочку гратися, вчитися. Вихователь, за пропозицією Василя Сухомлинського, обирає найближчий шлях до сердець малюків; через казку, цікаві ігри, музику, творчість, природу. Також Наталія Петрівна вважає неможливим повноцінне виховання дітей без спілкування з природою рідного краю. (Додаток 5.6.).

Вихователь намагається повністю задіяти засоби комплексного впливу на дітей: природу, мистецтво, художню працю. На початку кожного навчального року вона організовує оглядові екскурсії по території садка. Для цього розробила план екскурсій, під час яких розкриває перед своїми вихованцями красу і неповторність природи рідного краю, прищеплює почуття любові до нього. Під час цільових прогулянок та екскурсій діти ознайомлюються з місцем поширення рослин різних видів. (Додаток 5.6.).

Щоб діти краще знали й розуміли навколишній світ, мали уявлення про екологічні проблеми, формувалась їх екологічна свідомість, педагог озброює дітей науковими знаннями про природу. Для надання навчально-виховному процесу планованості та послідовності Наталія Петрівна підготувала систему тематичних занять з використанням педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського. (Додаток 5.5.).

Для повноцінного розвитку потрібне живе спілкування з природою. Тому більшість занять вихователь проводить на свіжому повітрі. В.О.Сухомлинський писав: «...спостереження мають осмислюватися і запам'ятовуватися. Я прагнув, щоб в усі роки дитинства навколишній світ, і природа постійно жили свідомість дітей яскравими барвами, картинками. Ми йшли в природу вчитися, думати, спостерігати». (Додаток 5.11.).

Наслідуючи прийоми і методи видатного педагога, вихователь бере дітей за руку і веде їх спостерігати, думати, мислити, захоуватися в рідне довкілля. Спостереження пов'язує з працею (в кожному куточку вчить залишати серця частинку). «Діти не тільки спостерігають, думають. Вони шукають відповіді серед природи на численні дитячі «чому ?». Такі заняття залишають у кожної дитини іскру любові до природи. Під час спостережень вихователь влучно використовує оповідання В.О.Сухомлинського, які допомагають зачепити струни душі кожної дитини («Що найтяжче журавлям?», «Як Марійка поливала дерева», «Зайчик і Горобина»). (Додаток 5.25.).

Сутність екологічного виховання Чорна Наталія Петрівна вбачає у систематичному, терплячому впливі на розум дитини з метою, щоб та усвідомила і відчула себе «як частинку природи, здивувалася, навіть була вражена думкою, що людина до того часу сильна й могутня, поки вона вірний син матері - природи, що вміє берегти почуття вдячності за те, що вона живе, поки вона діяльна клітина організму, що називається природою» (Сухомлинський В.О.). Виходячи з цього, в роботі вихователя одним із головних напрямків виступає процес формування у дітей світоглядних переконань: природа - Єдине ціле. «У цьому цілому своя гармонія і постійність, взаємозв'язки і залежності; вона - джерело нашого буття і

сама суть нашого буття, вона єдина і нерозривна з нами, з людиною. Кожний з нас - природа, що стала людиною. Людина доти могутня й непереможна, поки вона вірна законам природи...» (Сухомлинський В.О.). Перед початком екскурсій, походів діти разом з нею повторюють основні закони природи: (не зривай квітку - вона зів'яне; не лови метелика – він загине; красу слід сприймати серцем; не рви без потреби гриби; не ламай гілки дерев і кущів; не випалюй минулорічну траву; не лишай слідів свого перебування в природі). (Додаток 5.13., 5.16.).

Наталія Петрівна вчить дітей правилам поведінки в природі, і домагається їх виконання. Тому, що формування екологічної свідомості - це не тільки знання морально-етичних норм і правил поведінки, а й таке ставлення, що перетворює їх у внутрішнє надбання людини, робить їх регулятором поведінки. Для розуміння й усвідомлення правил природокористування вихователь вчить дітей спостерігати в довкіллі, відчувати єдність з ним. Під час споглядання протягом кількох хвилин кожного дня показує і називає окремі ознаки і обов'язково словесно описує те, що сприймають діти. Система ціннісних відносин - ядро особистості. Вони можуть виникнути тільки в реальному світі - світі Культури. Людина, як істота соціальна, засвоює норми і правила поведінки, що прийняті в суспільстві, і як істота духовна відкриває для себе людську культуру. Але екологічні знання і розвиток емоційного та ціннісного компонентів не гарантують формування екологічної свідомості. Тому Наталія Петрівна формує у дітей екологічну свідомість практично-дійового характеру і вчить давати справедливую оцінку наслідкам впливу людської діяльності в природному середовищі. (Додаток 5.24.).

Розпочинає роботу вихователь над формуванням екологічної свідомості з дітьми молодшого дошкільного віку. Спостерігаючи за об'єктами природи, Чорна Наталія Петрівна звертає увагу малят на їх привабливість (метелик, птахи, котик), яскравість (квіти, осіннє листя, захід сонця). Молодші дошкільники дуже чутливі до краси, тому вихователь навчає їх висловлювати свої почуття в малюнках (так як радив В.О.Сухомлинський), замалювати побачене. (Додаток 5.7.).

З дітьми середньої групи вихователь продовжує милуватися в природному довкіллі гарним, чарівним, казковим, звертаючи при цьому увагу дошкільнят на

незвичне, незрозуміле, утаємничене, те, що лякає. Під час спостережень в природі, діти ходять з альбомчиком і олівцем, замальовують побачене, а потім дають назви замальовкам, складають твори-мініатюри. Дорослий спонукає вихованців обережно досліджувати, експериментувати, прихильно ставитись до нього, заохочує доглядати за мешканцями куточка природи, городу, квітника: «...добрі почуття своїм корінням сягають у дитинство, а людяність, доброта, лагідність, доброзичливість народжуються в праці, турботах, хвилюваннях про красу навколишнього світу... якщо добрі почуття не виховані у дитинстві, їх ніколи не виховаєш...» (Сухомлинський В.О.). (Додаток 5.8.).

Продовжуючи роботу зі старшими дошкільниками, Чорна Наталія Петрівна вчить їх захоплюватися красою природи в різні пори року, радо спілкуватися, милуватися нею, дбати про збереження та орієнтуватися в причинах забруднення оточуючого середовища. Як одну з форм спілкування дітей з природою, вихователь використовує екологічну казку. Під час складання екологічних казок навчає дітей висловлювати в словах свої думки, переконання, розуміти стан довкілля і виявляти особисте до нього ставлення. Казка, складена дітьми є результатом проведення копіткої виховної роботи на ту чи іншу тему, а саме: «Мої друзі-дерева», «Метелик-веселик», «Співучі комахи» та ін. У роботі зі старшими дошкільниками обов'язковим є залучення дітей до практичної діяльності, надання конкретної допомоги середовищу, рослинам, тваринам як на території дошкільного закладу, так і в найближчому природному довкіллі. Дорослий вчить дітей відчувати, що виявлення турботи потребує значних зусиль, терплячості і знань. Отримавши незначні результати, хвалить свої вихованців, радіє разом, милується довкіллям, приємними змінами, що відбулися. Переживання загального позитивного настрою дає впевненість дітям у своїх силах, підтримує бажання бути готовим допомагати, не нашкодити довкіллю. Проблема формування екологічної свідомості розглядається в ширшому розумінні: не тільки як проблема навколишнього середовища і захист його від забруднення, а як екологія особистості, екологія душі, екологія культури. Тому вихователь поєднує завдання екологічного виховання із завданнями з інших

розділів програми під час інтегрованих, комбінованих занять. (Додаток 5.14., 5.15., 5.12., 5.10., 5.9.).

Задовольнити дитячу допитливість, заохотити малюка до активного пізнання оточуючого світу, оволодіти способами пізнання зв'язків між предметами і явищами природи допомагає гра. Наталія Петрівна впевнена, що саме гра сприяє поглибленню емоційних переживань дітей, розширює їх уявлення про світ. Під час прогулянок на свіжому повітрі вона проводить екологічні ігри та цікаві завдання, які об'єднані спільною темою, наприклад, «Ліс, його збереження та охорона». Проведення ігор в природних умовах має складності: діти легко відволікаються, переключають свою увагу на сторонні предмети, інших людей... Щоб цього уникнути, вихователь використовує наочний матеріал, вдало підібране художнє слово (зокрема, твори В.О.Сухомлинського), ігрові моменти, ігрові дії. (Додаток 5.20.).

Велику роль у формуванні екологічної свідомості має практична дослідницька діяльність в природних умовах. Екологічна освіта, на думку Наталії Петрівни, має починатися з об'єктів найближчого оточення, з якими дитина зустрічається у повсякденному житті. Процес навчання буде малоефективним без емоційного сприйняття дерев, птахів, світанків, квітів. Вирішити ці завдання в процесі дослідження допомагає екологічний проект. Він може бути короткотривалим або довготривалим, залежно від масштабу завдань, віку та можливостей дітей. Під час роботи з проектом діти спостерігають, досліджують, малюють, ліплять, граються, слухають музику, знайомляться з літературними творами, складають свої казки та оповідання. (Додаток 5.19.).

Старших дошкільників Чорна Н.П. залучає до природоохоронних акцій – соціально значимих заходів, які проводяться в дошкільному закладі разом з батьками. Акції приурочують до важливих дат, таких як День птахів, День охорони навколишнього середовища, перед новорічними святами. Наприклад, за ініціативи Наталії Петрівни була проведена акція «Збережемо лісову красуню», яка направлена на охорону ялинок, проти масової вирубки цих дерев до свят. Як результат, міською радою було придбано штучні ялинки для дошкільних закладів.

Щоб викликати у дошкільнят позитивний емоційний відгук на природне оточення, вихователь проводить свята та розваги. Зокрема, свято Дня Землі, яке створило масштаб загального бачення планети, її значення для людей та всього живого. (Додаток 5.17.).

Великого значення педагог приділяє розвитку творчої неординарної особистості. З цією метою організовуються заняття-драматизації за художніми творами В.О.Сухомлинського, що дає змогу дітям логічно і послідовно висловлювати свої думки, неординарно мислити, фантазувати. Під час драматизації, використовуючи прийом екологічної емпатії, вихователь вчить своїх дітей співпереживати, співчувати. (Додаток 5.18.).

Велике значення у формуванні екологічної свідомості дошкільників відіграє художнє слово. Так вважав і Василь Олександрович: «слово-це найтонший різець, здатний торкнутися до найніжнішої рисочки людського характеру...» Вихователь широко використовує художню літературу (вірші, казки, оповідання), народний фольклор (прислів'я, приказки, повір'я, прикмети, легенди), твори самого Василя Олександровича: «Які вони бідні», «Як визволити джмеля?», «Покинуте кошеня», «Дуб», «Ранковий вітерець», «Конвалія», «Золоті стрічки» та інші. (Додаток 5.21.).

Педагог здійснює екологічне виховання і в роботі з батьками, тому що у свідомості дитини можуть існувати два паралельних ставлення до одного й того ж поняття. Так, наприклад, педагог навчає дітей оберігати перші квіти весни, занесені до Червоної книги, а от після прогулянки до лісу з батьками, у вихідні дні, малі повертаються додому не з порожніми руками... Подібні суперечності негативно позначаються на почуттях і поведінці дитини, гальмують процес формування екологічної свідомості. Ось чому єдність педагогічних впливів з боку дошкільного закладу і сім'ї, вважає Наталія Петрівна, є необхідною передумовою високої результативності роботи педагога. Вихователь пояснює батькам, що дошкільний заклад – не «трамплін перед школою», а місточок між сімєю і великим світом, з його проблемами, зокрема, екологічними. Якщо знання дитина

в повній мірі не отримає, то в подальшому навчанні у школі, інституті обов'язково надолужить. Але не навчена вижити – може загинути.(Додаток 5.2., 5.22.).

У дошкільному закладі влаштовуються для дітей та батьків різні заходи (наприклад, свято дитячої творчості на тему: «Прощання з осінню»). Організуються виставки дитячих робіт на тему : «Фантазії дитини і природи», де представляються малюнки дітей; аплікації з листя, соломки; осінні букети та іграшки з природного матеріалу.

Чорна Н.П. переконана, що все це має забезпечити успішність роботи. Адже самотійно росте лише бур'ян, а сучасне екологічне мислення треба вирощувати, як вирощують культурні злакові. Вирощувати, беручи все найкраще від екологічного сприймання наших предків та інших народів.

«Природа стає виховним могутнім фактором лише тоді, коли маленька людина після трьох - чотирьох років навчання... з подивом приходить до думки: світ навколо мене став багатшим, красивішим і ця зміна світу - моя праця, це я.» (Сухомлинський В.О.).(Додаток 5.25.).

ВИСНОВОК

Отже, використання спадщини В.О. Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку сприяє вихованню підростаючого покоління у гармонійному співіснуванні з природою.

Твори В.О.Сухомлинського допомагають у засвоєнні дітьми системи знань про природу, про існуючі в ній зв'язки і залежності, усвідомленню впливу діяльності людини на природу.

Формування екологічної свідомості дітей дошкільного віку за системою В.О.Сухомлинського забезпечує їх духовне збагачення, пробуджує гуманні почуття, бажання спілкуватися з природою, берегти та охороняти її. Дошкільники вчаться вдивлятися, вслуховуватися, не минати, побачити прекрасне і не лишитися байдужими до оточуючого.

У результаті планомірної і послідовної роботи з формування екологічної свідомості дошкільників досягнуто позитивні зміни: сформовано основи екологічної культури у дітей; свідоме ставлення до об'єктів; явищ природи; екологічне мислення. Діти оволоділи практичними діями з охорони природи; навчились експериментувати, аналізувати, робити висновки; з'явилося бажання спілкуватися з природою і зображати свої враження через різні види діяльності. А головне кожна дитина зрозуміла, що природа і людина взаємопов'язані і те що завдає шкоди природі – завдає шкоди і людині.

Початкові екологічні знання стали регулятором поведінки дітей у природі, які допомагають передбачити можливі негативні наслідки нерозважливих вчинків, привчать дбайливо ставитися до довкілля.

Яка людина – такий і світ, який вона створює навколо себе. Хочеться вірити, що наші діти, коли виростуть, будуть любити і оберігати все живе.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Організовувати постійно діючу виставку дитячих малюнків екологічного спрямування (до Дня птахів, Тижня чистої води, Дня Землі).
2. Запровадити щорічний конкурс на кращий квітник дошкільного навчального закладу.
3. Організувати тематичне свято за участю батьків «Екологічне блюдо» (раціональне і екологічно чисте харчування).
4. Оформити спільно з колективом дошкільного закладу, дітьми та батьками гербарій «Трави нашого садочка».
5. Організувати роботу творчої групи з екологічного виховання «Педагогічне проектування екологічної діяльності старших дошкільників».
6. Забезпечити співпрацю з батьками з питань виховання культури поведінки в природі (консультації, круглі столи, допомога щодо удосконалення еколого-розвивального середовища на території дошкільного навчального закладу).
7. Запровадити випуск щорічної екологічної газети групи «Екологічний вісник».

Додатки

Консультація для вихователів
«Форми роботи з батьками з екологічного
виховання дітей дошкільного віку»

Робота з батьками з екологічного виховання дошкільників є однією зі складових роботи дошкільного навчального закладу.

Тільки опираючись на сім'ю, спільними зусиллями ми можемо вирішити основне наше завдання - виховати людину з великої літери, людину екологічно грамотну, котра буде жити в XXI столітті.

Кожен із тих, хто чинив та чинить шкоду природі, колись був дитиною. Ось чому велика роль приділяється екологічному вихованню дітей у дошкільних закладах, починаючи з раннього віку.

Наше завдання - розкрити батькам необхідність виховання у дітей екологічної культури. Що поєднує в собі поняття «екологічна культура»?

Екологічна культура - це знання, практичні навички, естетичні переживання - емоційне ставлення і практичні дії, поведінка дітей (співпереживання, співчуття, інтерес та бажання надати допомогу природі, вміння милуватися її красою).

У роботі з батьками з екологічного виховання необхідно використовувати як традиційні форми (батьківські збори, консультації, бесіди та ін.), так і не традиційні (ділові ігри, бюро педагогічних послуг, круглий стіл та ін.).

Перш ніж розпочинати роботу слід зрозуміти, з ким передусе співпраця (освітній рівень батьків, психологічний стан сім'ї, її мікроклімат).

Отож, важливо проводити роботу диференційовано, об'єднавши батьків у підгрупи.

Необхідність індивідуального підходу визначається наступним. Традиційні форми роботи розраховані на велику кількість людей, але використовуючи їх, не завжди досягається мета, яку ми собі ставимо.

Вибираючи форми спілкування з батьками, необхідно відмовитись від настанов, залучати батьків до вирішення важливих питань, знаходження спільних правильних відповідей.

Як зазначалось, для формування екологічної культури потрібно дати дітям елементарні наукові знання про природу, підтримувати інтерес до пізнання оточуючого, навчити бачити в буденному прекрасне, в звичайному - незвичне, викликати естетичні переживання, співпереживання живим істотам. Одним словом, ми повинні закладати у свідомості дітей відчуття оточуючого світу як домівки. Можна запропонувати батькам

серію спостережень у природі і спеціальних занять типу: прислухатись до голосів птахів, помилуватися фарбами заходу... І якщо подібне пропонувати дітям і батькам регулярно, то вони навчатися слухати музику лугів і полів, милуватися травами, комахами, птахами - одним словом, пильно вдивлятися в життя.

Відчуття природи є основою екологічної і естетичної свідомості людини. Для цього дітей потрібно не тільки навчати, але і учити тому, як поводити себе в природі.

Норми поведінки в природі повинні бути засвоєні кожною дитиною як табличка множення. Можна запропонувати батькам разом з педагогами скласти правила поведінки в природі.

Наприклад:

Лікарські рослини - це загальна власність, це наше багатство, котре потрібно бережливо використовувати і оберігати. Збирати рослини потрібно грамотно, зі знанням справи. Не дозволяйте рвати дітям їх без потреби.

Комахи запилюють рослини, створюють красу на нашому лузі. Їх ловля - браконьєрство. Без метеликів, коників-стрибунців, бабок, джмелів і бджіл наші луки - не луки. Не ловіть метеликів, коників-стрибунців, бабок, джмелів і бджіл.

Важливо з раннього дитинства виховувати у дітей почуття непримиренності з фактами безвідповідальної поведінки людей, наприклад, непогашеному вогнищу, залишеному сміттю. Їм доречно протиставити правильні практичні дії: прибирання сміття, розчищення джерел і т. д. Особливу увагу потрібно надавати викоріненню в деяких дітей прагнення мучити тварин, вбивати їх. З метою набуття досвіду поведінки в природному оточенні можна використати екологічні ситуації.

Підсумовуючи разом з батьками, потрібно зробити висновок: показником ефективності екологічної освіченості й вихованості є не тільки знання і поведінка дитини в природі, але й участь у покращенні природного оточення своєї місцевості. У цьому велика роль дорослого, який своїм ставленням до природи, своєю поведінкою здійснює сильний вплив на особистість дитини.

Ефективною формою роботи з батьками є круглий стіл «Виховання доброти до природи».

Розпочати можна з прослуховування магнітофонного запису розповідей дітей про своїх вихованців - тварин. Для батьків, діти яких виявляють жорстокість до тварин, мета бесіди - не зашкодь. Для батьків, діти яких виявляють байдужість мета - зацікавити. Тому для кожної підгрупи батьків доречно організувати окрему бесіду.

Запитання до батьків, чиї діти виявляють жорстокість у ставленні до природи:

1. Чи є у Вас вдома птахи, риби, рослини?
2. Як ставиться дитина до них у сім'ї, на вулиці?
3. Чи виявляє співчуття, співпереживання?
4. Як Ви самі ставитесь до тварин?
5. Які види спільної діяльності у спілкуванні з природою практикуються у вас вдома?

Запитання до батьків, чиї діти байдужі до тварин:

1. Чи є у Вас вдома об'єкти природи?
2. Чи виявляє дитина до них інтерес?
3. Чи є бажання у дитини доглядати за ними? Чи виявляє вона самостійність у наданні допомоги?
4. Чи замислювалися Ви над тим, як привернути увагу дитини, викликати інтерес до природи? Щоб Ви запропонували для підтримки інтересу до природи?
5. Як вважаєте, чи впливає ваша поведінка на формування ставлення дитини до природи?

Поради батькам, чиї діти виявляють жорстокість у ставленні до природи:

1. Прочитайте оповідання про природу Біанки, Пришвіна, Чарушина, Паустовського.
2. Запропонувати, якщо вдома немає об'єкта природи, завести його і разом доглядати.
3. Надати разом з дитиною допомогу тваринам на вулиці.

Поради батькам чиї діти байдужі до тварин:

1. Виростити в сім'ї кімнатну рослину і замалювати її (дитина повинна знати мету - подарувати комусь, прикрасити кімнату).
2. Придбати іграшку - образ тварини, обіграти її.

Ще одна форма роботи з сім'єю - педагогічні ширми, в яких батькам потрібно давати чіткі, конкретні, практичні поради на вузьку тематику. При цьому батьки повинні отримувати відповіді на питання, що їх цікавлять.

У давнину був такий звичай: нареченому, який приходив до хати, підсовували кішку. Якщо він гладив тварину, грав з нею — добра людина, якщо поведився грубо — насторожувалися, оскільки за ставлення до тварин перевіряється ставлення до людей.

***Консультація для батьків
«Що таке Червона книга?»***

Ідея про необхідність створення Червоної книги виникла наприкінці 50-х років. Вона зародилася серед провідних учених різних країн, об'єднаних у Міжнародну спілку охорони природи та природних ресурсів. Спершу її уявляли як книгу обліку видів тварин і рослин, що перебувають під загрозою цілковитого зникнення. Учені вважали вкрай потрібним привернути увагу міжнародного співтовариства та керівників окремих держав до того злиденного стану, в якому перебуває природа. До Міжнародної Червоної книги, виданої вперше 1966 року, було занесено описи 200 видів птахів, близько 100 видів ссавців і приблизно 25 тисяч рослин. Узявши за основу це видання, багато держав почали видавати свої національні Червоні книги.

Першу Червону книгу в нашій країні було видано в 1978 році, і називалася вона Червона книга СРСР. Через 6 років з'явилося друге, повніше видання. Було набагато ширше представлено коло тварин, які потребують охорони. Крім ссавців, птахів, амфібій та рептилій, до неї було внесено риб, комах, молюсків і навіть черву. Під час підготовки третього видання розширення і поглиблення роботи призвело до спеціального обговорення критеріїв, за якими зникаючі види мають бути внесені до Червоної книги.

У ній виділено п'ять категорій вито, які охороняються:

- 1 вид – не можна врятувати, якщо не вдається до спеціальних заходів;
- 2 вид – чисельність іще висока, проте катастрофічно зменшується;
- 3 вид – зникнення іще не загрожує, але вид можна зустріти лише на обмеженій території;
- 4 вид – потребує додаткового вивчення;
- 5 вид – врятовані від вимирання.

Головна мета Червоної книги – виявлення і облік тих видів організмів, які можуть зникнути і для збереження яких потрібні спеціальні заходи захисту. У Книзі систематизовано матеріали з характеристиками стану вказаного виду. Описано розповсюдження, чисельність, особливості біології, фактори, що визначають умови виживання. Спеціально наголошено на конкретних заходах, конче потрібних для врятування виду. Ці заходи обов'язкові для виконання тими

державними установами, які несуть відповідальність за збереження і використання природних ресурсів.

Слідом за виданням національних Червоних книг у багатьох великих державах було видано регіональні, що описували стани популяцій того чи іншого виду в різних регіонах країни.

Крім Червоної книги існує також Чорна книга. У ній описано ті тварини і рослини, котрі назавжди зникли з лиця Землі за час існування цивілізованої людини. У загибелі більшості видів безпосередньо винна людина.

Консультація для батьків

«Рослини в нашому житті»

Рідна земля з її голубими плесами річок та озер, буйним цвітом садів, розмаїтим світом комах, пернатих, тварин - все це є єдиним і незамінним в роки дошкільного дитинства. Саме тоді ми знайомимося з мовою природи. В її красі починаємо впізнавати мудрі закони: коли гасаємо босоніж по шовкових травах і овечих стежках, поринаємо у казку лісу, луків, моря; радіємо кожній новій квіточці, травичці, кольоровим камінцям і фантазуємо досхочу - тоді народжується ота любов до своєї землі, до всього живого, що зігріває серце людини, підтримує в скрутну годину, додає сил і наснаги, спонукає до доброти і творчості, відвертає від зла.

Хто підв'яже зламану гілочку берези, врятує пташку, підбере і вилікує кошеня, хто переймається чужим болем, той ніколи не вчинить зла природі. Душа його освітлена великою любов'ю до життя, дарує тепло всім людям і тваринам, і рослинам. Саме дефіцитом цього життєдайного почуття пояснюють лікарі причини багатьох недуг, а в контексті з природою, у турботах про неї вбачають кращий лікувальний засіб. Мабуть тому у міських квартирах поряд з людьми оселяється все більше рослин і тварин. Вони щедро дарують людям радість спілкування з представниками природи, якого так не вистачає у наш стресогенний час мешканцям кам'яних мішків.

Спілкування з представниками живого рослинного світу має бути постійним і безпосереднім, а для цього потрібне максимальне наближення людини до рослин.

Що було спочатку? Спочатку була Берегиня. Вона - це Прадерево світу, яке і є початком всього. А потім була Мати-Земля й усе на ній суще. Найперше - рослини. І не завдяки своїм утилітарним якостям (споживають і рослини, і тварини, використовуються як будівельний матеріал тощо), а завдяки їхній планетарній функції, бо саме з існування рослинного світу, вважайте розпочалося справжнє життя на Землі.

Рослини у довготривалій період еволюційного розвитку сформували на планеті таке повітря, яке уможливило існування тваринного світу, а згодом і людини. Склад повітря на землі ніколи не був постійним. Первісний зовсім не скидався на сьогоднішній і вчорашній (хоча вчорашній був значно чистішим, ніж

сьогоднішній). Вода, водорості, а потім і вищі рослини (дерева, кущі, трави) постійно змінювали його. Та кількість кисню, яку ми маємо сьогодні, накопичилася завдяки фотосинтезу - за нього на нашій планеті відповідають головним чином рослини.

Але сьогодні невдячне людство нищить свого зеленого друга. Ліси вирубуються, а в деяких регіонах через низький рівень сільськогосподарської культури спалюються цілі рослинні масиви. Землерийні роботи, видобування корисних копалин, глобальна меліорація, спорудження гігантських гребель з утворенням гігантських штучних мостів, будівництво великих міст, повітря яких згубно діє на здоров'я людини і рослини, - все це спрямоване проти Природи.

Наш організм починає звикати до забрудненого повітря, довкілля і поступово відчужується від рослинного повітря. Через це крок за кроком ми втрачаємо природній імунітет і стаємо вразливими до алергенної дії рослинного пилку.

Говорячи про світ рослин, ми можемо не визнавати, що людина пов'язана з ним чимось незримим, нематеріальним. Дослідженнями доведено, що під час тривалого перебування на підводному човні, в Антарктиді чи Арктиці, на космічному кораблі у людей з'являється особливо відчутний потяг до рослин, навіть ностальгія за ними. Чому ж так болісно переживається їхня відсутність поруч? А тому, що отримуємо від рослин не тільки їжу, не лише кисень і будівельний матеріал, а й ще щось значно вагомніше. Згодом порозумнішала людина, немов би з чиєїсь злої волі, почала відгороджуватись від природного середовища, протиставляти себе Природі, а її саму нищити, і зв'язки розірвалися, їх тепер складно помічати, а ще складніше вивчати.

Так, на території сьогоднішньої України, за часів праслав'ян за храм служили соснові та березові гаї, діброви - їх називали боговиця, божелісся, гайбож, праведний ліс. Місця такі оберігалися: аби - хто ходити туди й творити, що йому заманеться, не міг. Вшановували також окремі дерева - пошкодити дерево вважалося за великий гріх.

В Україні є багато рослин - довгожителів, що дивним чином збереглися з прадавніх часів. Деякі з них пов'язані з іменами визначних людей, наприклад,

маємо дуб Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Цікавий історичний факт, онука князя Київського, Ярослава Мудрого, Едігна була черницею, жила в дуплі великого дерева в Баварії. Це дерево і сьогодні там шанується, оберігається і охороняється законом.

Але сьогодні на Землі стає все менше довгожителів - рослин. Склад флори постійно змінюється, а площа лісів дедалі зменшується. Вже зникло чимало видів рослин і цей процес триває, причому темпи його помітно зросли... До чого це може призвести? Насамперед, знижується родючість ґрунтів, а ще відбуваються зміни у складі легких рослинних речовин. А оскільки різні рослини мають різні речовини, то і кожен ліс має свою атмосферу, конкретну для хвойного, листяного чи змішаного типу. Час від часу проводяться відновлювальні роботи стосовно Зеленого друга, однак людьми висаджуються випадкові рослини, що швидко ростуть. То ж фітонциди вони можуть виділяти, але чи сильне буде те поле з легких фітогенних речовин.

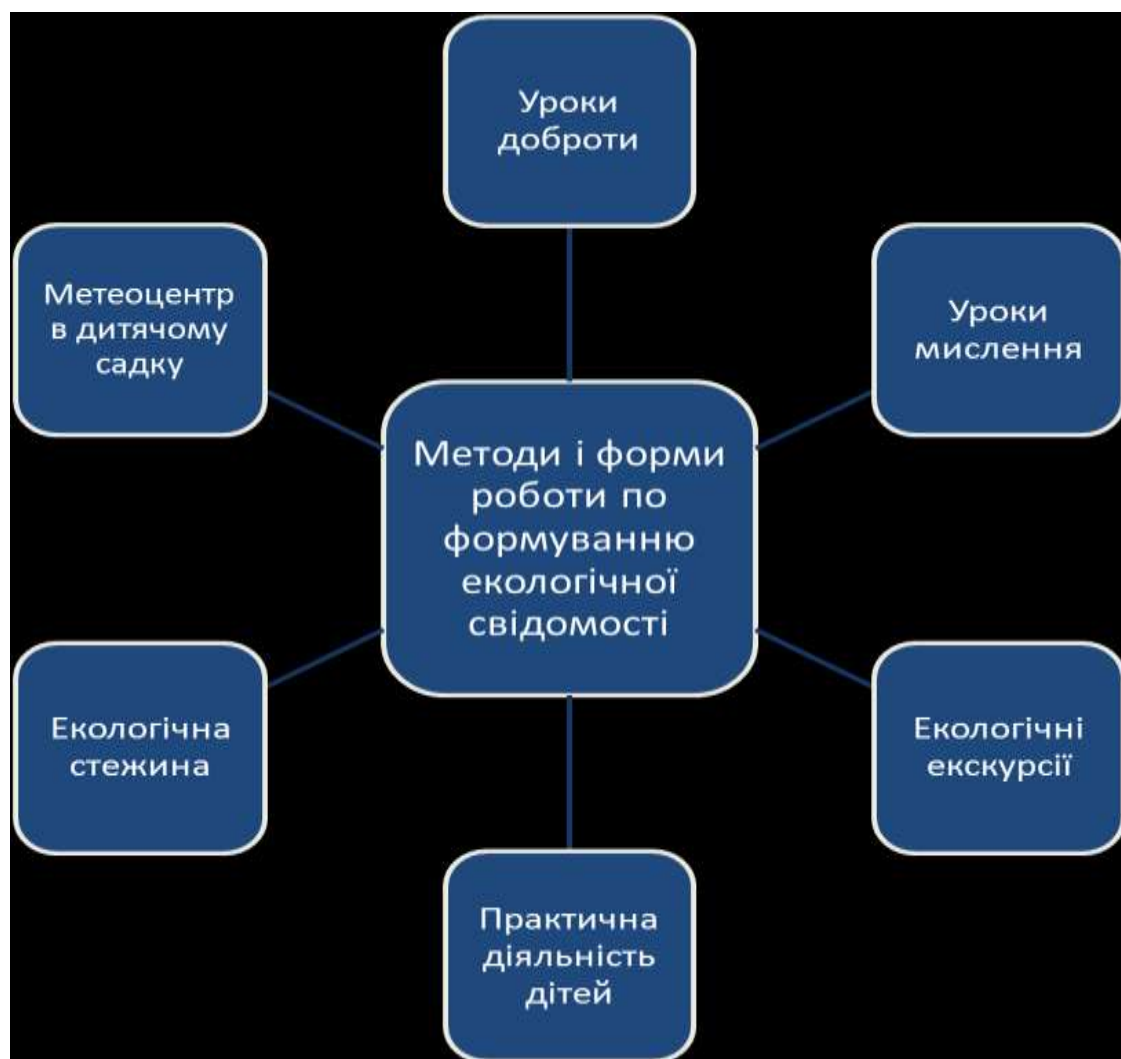
Ростуть поряд рослини, утворюють єдиний щит-захист від хвороб, і цей потік фітонцидів, відпрацьований тисячоліттями, піднімається зв'язуючим струменем із Космосом. Про це можемо говорити тоді, коли ідеально працює все рослинне співтовариство. Але якщо в ньому постійно щось змінювати (вирубувати рослини, замінювати їх іншими, чужими для даної місцевості і нездатними відразу створити спільноту з існуючими). Наслідки - хворе людство і жодних корисних контактів з Космосом.

Задимленість атмосфери зростає, через це збільшується відбиття сонячного світла та космічної енергії, а з нею тієї інформації, яка колись вільно йшла до Землі. Рослини стають слабшими, вразливими до дії патогенної мікрофлори та різних шкідників. Хворобливі рослини довго не живуть і зовсім не можуть нормально виконувати свої функції, життя на Землі - це частка суцільного космічного існування, а тому людство не повинне зневажливо ставитись до довкілля й готувати собі кінець світу. Цього не повинно бути, бо життю немає кінця.

Вкрай важливо не згаяти час, дати малюкам якнайбільше змоги пізнати і полюбити рідну природу, зрозуміти, що в ній все взаємопов'язано, відчути себе її невід'ємною частинкою й усвідомити, що кожна рослинка, кожна жива істота - така ж частка, якій буває добре, а буває і боляче. Якщо в серцях наших дітей з'явиться любов до життя, якщо прагнення робити добро стане для них потребою, а заклик " Не зашкодь!" усвідомиться кожним, тоді ми зможемо бути спокійними і за наших дітей і за екологію нашої планети.

**Складові формування екологічної свідомості
у дітей дошкільного віку**

***Система тематичних занять з
використанням педагогічної спадщини
В.О.Сухомлинського***

ТЕМА: «Жовтокоса осінь завітала в гай»

МЕТА: уточнити і розширити знання ознак початку осені (зміни в живій та неживій природі, вплив погоди на організм людини). Продовжувати вчити розрізняти дерева і кущі за листям, корою, плодами. Виховувати бажання милуватися пейзажем, висловлювати свої враження, бережно ставитись до природи.

ПОПЕРЕДНЯ РОБОТА:

1. Прикмети осені (ознаки поганої, гарної погоди)
2. Загадки про осінні явища (з використанням оповідання «Бабине літо»)
3. Дидактичні ігри «Підійди до дерева, яке я назву», «Звуки лісу», «Хто більше помітить?»
4. Бесіда з використанням оповідання «Як починається осінь»
5. Розгляд репродукції картин з осінніми пейзажами
6. Спостереження за кленом (читання оповідання «Немов крило вивільги»)
7. Спостереження за березою (читання оповідання «Золоті стрічки»)
8. Екскурсія – милування до осіннього парку («Золотокоса»)
9. Дидактична вправа «Яка осінь?» (епітети)
10. Дидактична вправа «Який настрій у погоди сьогодні?» (як впливає на настрої людей)
11. Розгляд таблиць «Гриби», «Дерева та кущі»
12. Створення гербарію з осіннього листя («Чому опадає листя з дерев?»)
13. Праця в природі – збір насіння квітів («Чорнобривці»)
14. Формування уявлень про зв'язок живої та неживої природи («Камінь»)
15. Гра – медитація «Я – дерево», «Я – кущ», «В осінньому лісі»
16. СХД. Малювання «Мій найкращий осінній день»
17. Виготовлення поробок з природного матеріалу

ТЕМА: «Як тварини до зими готуються»

МЕТА: формувати уявлення про життя диких тварин. Учити розуміти особливості пристосування тварин до умов середовища (спосіб живлення, пересування, захист від небезпеки), піклування про потомство. Розкривати правила поведінки в лісі, показувати значення тварин у житті людини, пояснити, чому люди називали мисливця дивним (за оповіданням В.О.Сухомлинського «Дивний мисливець»).

ПОПЕРЕДНЯ РОБОТА:

1. Бесіда про птахів, що відлітають у вирій (читання оповідання В.О.Сухомлинського «Куди летять ластівки?»)
2. Спостереження за відльотом водоплаваючих птахів (читання оповідання В.О.Сухомлинського «Відлітають лебеді»)
3. «Чому з сумом покидають наші краї журавлі?» (читання оповідання В.О.Сухомлинського «Що найтяжче журавлям »
4. Дидактична гра «Розмісти птахів на літньому та зимовому деревах»
5. Цікавинки з життя птахів (оповідання «Деркач і Ластівка»)
6. Дидактична гра «Мама, тато, дитинча»
7. Бесіда «Чому у птахів різні дзьоби?»
8. Екскурсія до парку. Розповідь оповідання «Де беруться срібні павутинки ».
9. Вправа «Хто такі комахи?» (розгляд таблиць)
10. «Як поведуться комахи восени?» (розповідь з досвіду)
11. Праця в природі - збір насіння дикоростучих рослин для підгодовування птахів взимку
12. Спостерігати за кішкою, собакою (відмітити, що шерсть стала густішою, теплішою)
13. Розповідь про тварин, що впадають у сплячку (оповідання «Як їжачок до зими готувався», «Як кажани летять у вирій?», «Старий пень»)
14. Дидактична гра «Назви будинок тварини»
15. Бесіда про професію лісника (допомагає тваринам лісу)
16. СХД. Малювання «Що бачать у снах ластівки?»

17. Вправа-емпатія «Я-журавель», «Я-білочка»
18. Розгляд виготовлених природоохоронних знаків («Не ламай гілок», «Не руйнуй пташиних гнізд» та ін.)

ТЕМА: «Повітря - це життя »

МЕТА: поглибити знання дітей про те, що повітря оточує нас скрізь, без повітря життя неможливе. Дати знання про те, що від чистоти повітря залежить здоров'я людини. Розширити знання про різні види діяльності людей у природі, вчити передбачати деякі негативні наслідки поведінки людей. Виховувати дбайливе ставлення до свого організму, до природи. Залучати дітей до посильної участі в збереженні та відновленні оточення рідного краю. Вчити розуміти зміст прочитаного оповідання В.О.Сухомлинського «П'ять дубків» і робити висновки.

ПОПЕРЕДНЯ РОБОТА:

1. Приказки і прислів'я про повітря, ліс
2. Досліди з повітрям
3. Дидактична гра «Дерева саду, парку, лісу»
4. Вправа «Дерево - частина живої природи. Доведи це». (оповідання «Відломлена гілка»)
5. Бесіда про кімнатні рослини (очищають і дезінфікують повітря в кімнаті)
6. Дидактична гра «Назви хто і що забруднює повітря»
7. «Що люди можуть зробити, щоб запобігти забрудненню повітря?» (складання розповідей)
оповідання «Як Марійка поливала дерева»)
8. Проблемне запитання «Чи дихають рослини?»
9. Дидактична гра «Обери правильну дорогу» (де повітря чистіше)
10. Дидактична гра «Треба - не можна»
11. Бесіда «Дерева - легені планети»
12. «Що таке радіація?» (розповідь)
13. Бесіда «У природі все взаємопов'язане» (читання оповідання В.О.Сухомлинського «Вербу зрубали»)

14. «Де легше дихати у лісі чи у місті?» (зробити висновок)
15. Вправа - емпатія «Я - маленьке деревце»
16. Робота з батьками - «Посадіть деревце»

ТЕМА: «Чарівне царство Зими»

МЕТА: Уточнити і розширити знання дітей про ознаки початку зими, про зимові явища (заметіль, мороз, іній, снігопад). Учити розрізняти дерева взимку (клен, тополя, береза, каштан), дати поняття про те, що дерева не гинуть взимку, а лише «засинають». Тому їх потрібно оберігати, не ламати гілки. Вчити розуміти, як погода впливає на самопочуття людей. Виховувати бажання милуватися природою, бачити красу у кожному дні. Вчити співпереживати усьому живому (оповідання «Як діти раділи, а Ялинка плакала»).

ПОПЕРЕДНЯ РОБОТА:

1. Прикмети зими (ознаки хорошої погоди і ознаки погіршення погоди)
2. Загадки про зимові явища (читання оповідання В.О.Сухомлинського «Кмітливий скляр»)
3. Милування зимовим пейзажем («Сонячний день узимку»)
4. Спостерігати за снігопадом, розглянути сніжинку (читання оповідання В.О.Сухомлинського «Снігур - різьбяр»)
5. Дидактична гра «Упізнай дерево»
6. Дидактична гра «Яка зима?» (Епітети)
7. Розгляд репродукцій картин із зимовим пейзажем
8. Екскурсія до парку (читання оповідання В.О.Сухомлинського «Тихо в лісі взимку»)
9. Дидактична гра «Звуки зими»
10. Читання оповідання «Як міняється колір снігу»
11. СХД «Який буває сніг»
12. Розгляд сніжинок під лупою (скільки променів?)
13. «Що таке сніжинка?» («Хлопчик і Сніжинка»)

14. «Що відбувається з водоймами взимку?» («Чому дзвенить лід на ставку?»)
15. Дидактична гра «Який сніг буває?»
16. Бесіда «Зимовий сон дерев» («Де ж тепер помостить вивільга?»)
17. СХД «Що сниться берізці?»
18. Виготовлення льодових прикрас (Дидактична гра «Кольорові крижинки»)
19. Праця в природі - понагрібати сніг під дерева (пояснити для чого?)

ТЕМА: «Життя зимового лісу»

МЕТА: уточнити і розширити знання дітей про поведінку звірів, птахів, риб, комах узимку. Уточнити, які тварини впадають у сплячку (їжак, ведмідь, барсук). Продовжувати вчити складати казки на тему: «Про що мріє взимку зайчик, білка, синичка, береза...?» (за оповіданням В.О.Сухомлинського «Зайчик під час завірюхи»). З'ясувати, як люди можуть допомогти тваринам пережити голодні дні. Дати уявлення про природоохоронні заходи в лісі і парку.

ПОПЕРЕДНЯ РОБОТА:

1. Спостерігати за птахами під час морозу: настовбурчуються, шукають затишного місця
2. Вечір загадок про тварин і птахів
3. Спостерігати за горобцями, їх поведінкою (читання оповідання В.О.Сухомлинського «Це горобці плачуть від холоду»)
4. Розвісити годівнички (оповідання «Дівчинка й Синичка»)
5. Спостерігати за птахами, що прилетіли до годівнички. Розглянути синичку, горобця, дятла, ворону (оповідання «Ялинка для горобчиків»)
6. Бесіда «Для кого горобина припасла ягоди?» (оповідання «Пташина комора», «Зайчик і Горобина»)
7. Спостерігати за снігурами. Послухати їхню пісню. Хто ще прилітає до нас взимку? (омелюхи, чечітки)

8. Дидактична гра «Нагодуємо пташок»
9. Гра-вправа «Хто взимку спить?»
10. Робота з батьками - виготовлення годівниць
11. Читання віршів В. Бутрім «Як зимують в лісі звірі»
12. Розгляд слідів на снігу (кому належать?)
13. Читання казки В.О.Сухомлинського «І чого не йде сніг?»
14. Дидактична гра «Відгадай тварину за її домівкою»
15. «Тварини - провісники погоди» (прикмети)
16. Цікавинки з життя птахів (шишкарі)
17. Безпечна поведінка в природі (оповідання «Кущ вовчих ягід»)
18. Де зимують комахи? (оповідання «Сонце і Сонечко»)
19. Вправа-емпатія «Я - синичка», «Я - сонечко»

ТЕМА: «Краплинка - мандрівниця»

МЕТА: дати дітям уявлення про колообіг води в природі, поглибити знання про різні стани води, формувати навички самостійного перетворення води (досліди), поглибити знання про життєдайну силу води. Розкрити поняття «жива» і «мертва» вода. Виховувати дбайливе ставлення до води, використовувати її за призначенням. Дати поняття про екологічні катастрофи, їх причини (оповідання В.О.Сухомлинського «Ліхтарник»). Виявити знання про етичні та екологічні норми поведінки в природі.

ПОПЕРЕДНЯ РОБОТА:

1. Приказки і прислів'я про воду. Легенди
2. Досліди з водою
3. Дидактична гра «Продовж прислів'я»
4. Бесіда «Жива» та «мертва» вода»
5. Розповідь про свята, пов'язані з освяченням води (Водохрещтя, Стрітення), про цілющу силу води
6. «Вода буває різна» (агрегатні стани води)

7. «Кумедні хмаринки» (багаторазові спостереження, вивчення віршів, загадок, малювання з натури)
8. Серія бесід про явища природи, пов'язані з водою - туман, іній, град, мряка, роса, веселка (оповідання В.О.Сухомлинського «Туман над ставками», «Крапля роси», «Барвисте коромисло»)
9. Колообіг води у природі (оповідання «Як річка розгнівалась на дощик»)
10. Вода - це життя (оповідання «Камінь»)
11. «Велика річка починається з джерела» (оповідання «Гомінкий струмок і мовчазна річка», «Річка й ставок»)
12. Життєдайний дощ (багаторазові спостереження з використанням художнього слова). Заклички до дощу
13. Дидактична гра «Природні явища»
14. Дидактична гра «Хто і що забруднює воду?»
15. «Що ти можеш зробити для збереження чистоти води?» (оповідання «Випадок у дорозі», «Не забувай про джерело»)
16. «Вода і камінь точить» (оповідання «Камінь і струмок»)
17. Праця - поливання кімнатних рослин
18. Бесіда з батьками «Навчаймо дітей використовувати воду економно»
19. Вправа-емпатія «Я - краплинка-мандрівниця»

ТЕМА: «Пробудження природи»

МЕТА: уточнити і розширити знання дітей про ознаки початку весни, про весняні явища (льодохід, повінь, капель). Продовжити вчити визначати стан природи навесні (використовуючи всі аналізатори), вчити милуватися красою довкілля, передаючи словами побачене. Закріпити назви квітів - первоцвітів, знати, що більшість їх занесена до Червоної книги, тому потребує охорони, (оповідання В.О Сухомлинського «Конвалії в саду») розвивати спостережливість, уміння помічати найменші зміни в оточуючому; зв'язне мовлення, пам'ять. Виховувати бережне ставлення до природи, любов до рідного краю, інтерес до явищ природи.

ПОПЕРЕДНЯ РОБОТА:

1. Ознаки ранньої весни, (прикмети)
2. Бесіда про весняні явища в природі (льодохід, повінь, капель)
3. Екскурсія до весняного парку. Звуки природи (оповідання В.О. Сухомлинського «Все співає в лісі»)
4. Спостереження за деревами ранньою весною (оповідання В.О. Сухомлинського «Коли дерева прокидаються»)
5. Спостерігати за гілочками каштана, розглянути бруньку (оповідання В.О. Сухомлинського «Колиска»)
6. Дидактична гра «Як пахне, як звучить, які кольори має весна?»
7. Вправа «Насіння - це частинка живої чи неживої природи?». Доведи (оповідання В.О. Сухомлинського «Як прокинулося макове зернятко»)
8. Порівнювати весняний вітерець і зимовий вітер, (оповідання В.О. Сухомлинського «Ласкавий вітер і холодний вітрюга»)
9. Дидактична гра «Що спочатку, а що - потім?» (насіння - рослина)
10. Спостереження за вербовими котиками (оповідання В.О. Сухомлинського «Верба над ставком»)
11. Розгляд репродукцій картин з весняними пейзажами. Вчити помічати красу весняної природи
12. Бесіда «Найперші весняні квіти» (оповідання В.О. Сухомлинського «Як пробудився пролісок», «Пролісок і жайворонок», «Сині оченята»)
13. Дидактична гра «Назви квітку»
14. «Навіщо люди створили Червону книгу?» (оповідання В.О. Сухомлинського «Хлопчик і Дзвіночок Конвалії»)
15. Спостереження за квітучими деревами (оповідання В.О. Сухомлинського «Квітуча вишня»)
16. Легенди про первоцвіти
17. СХД «Моя улюблена квітка»
18. Праця в природі - «Садіть, діти, деревину - праця ця не загине»

***План екскурсій у природу
з використанням педагогічної спадщини
В.О.Сухомлинського***

Вересень	1.	Як квіти зустрічають схід сонця	Екскурсія-милування	"Метелик із росою на крилі", "Світає", "Пурпурова квітка", "Квітка сонця"
	2.	Як хмаринка розгубила краплинки	Цікаві миттєвості природи	"Туман над ставком", "Як річка розгнівалась на дощик"
	3.	Чому навколо все змінюється	Урок мислення в природі	"Білі полотна", "Ялинка і липа", "Де беруться срібні павутинки", "Як
	4.	Збирання насіння у квітниках	Праця в природі	"Чорнобривці"
Жовтень	1.	Завітала осінь у березовий гай (Похід по екологічних стежках)	Екскурсія-милування	"Золоті стрічки"
	2.	Прислухаємося до розповідей сосни (Похід по екологічних стежках)	Урок роздумів про добро і зло	"Чудова жайворова пісня", "Тільки живий красивий", "Де ж тепер помостить вивільга?"
	3.	Казки мудрого дуба (Похід по екостежках)	Урок мислення про мужність, мудрість,	"Дивний мисливець", "Соромно перед соловейком",
	4.	До куточків невимовної краси нашого лісу. (Похід по екостежках)	Екскурсія-милування	"Верба над ставком", "Я хочу сказати своє слово"
Листопад	1.	Запахи та звуки осіннього лісу (Похід по екостежках)	Екскурсія-милування	"Дід Осінник", "Осінній день у лісі"
	2.	Таємниці дзеркального озера	Екскурсія-роздум	"Перша крига на ставку", "Ясенець - перший тоненький льодок"
	3.	У пошуках лісових скарбів (Що може бути скарбом для когось?)	Розгляд екологічних ситуацій	"Бо я людина", "Дуб під вікном", "Дуб на дорозі", "Без соловейка"
	4.	Прощання з осінню (В березовому гаю)	Похід у куточки невимовної краси	"Золотокоса", "Пташина комора", "Немов крило вивільги"
Грудень	1.	Казки мудрого дуба (Похід по екостежках)	Урок мислення про зміст життя	"Де ж тепер помостить вивільга?", "Зайчик під час завірюхи"
	2.	Чому навколо все змінилося?	Екскурсія-милування	"Сонячний день узимку", "Тихо в лісі взимку*

	3.	Чому на снігу лишаються сліди? (Читання слідів)	Екскурсія-роздум	"Хлопчик і сніжинка", "Як міняється колір снігу"
	4.	Чому сніжок для нас товариш? (Життя під снігом. Клумби. Город)	Екскурсія-роздум	"Як пробудилася зелена травинка"
Січень	1.	Зимовий сон нашого лісу (По екостежках у лісі)	Похід до куточків невимовної краси	"Клен зітхнув", "Як пробудилася зелена травинка"
	2.	Хто у лісі взимку не спить (Екологічними стежинами)	Урок мислення	"Сонце зійшло на мороз", "Сонце і сонечко", "Пролісок і жайворонок"
	3.	Таємниці води (Досліди зі снігом, льодом, водою)	Цікаві миттєвості природи	"Сніжинка і сонце", "Снігур-різбяр"
	4.	Зимовий сон озера (Похід по екостежках до озера)	Екскурсія-роздум	"Чому дзвенить лід на ставку?". "Перша крига на ставку"
Лютий	1.	Що ми відчуваємо, коли обнімаємо дерева. (Похід до парку)	Емоційно-чуттєве спілкування з природою	"Дуб і верба"
	2.	Чому сумують синички? (На території дошкільного закладу, в парку)	Екскурсія-роздум	"Куди летять ластівки?", "Дівчинка й синичка", "Це горобці плачуть від холоду"
	3.	Чи потрібні в житті правила? (Поводження в природі)	Екскурсія-роздум	"Який слід має залишити людина на землі"
	4.	Як прокидається природа (Природа довкілля)	Екскурсія-милування	"Як пробудився пролісок", "Ялинка і липа"
	1.	Коли я був добрий до природи (Екскурсія по парку)	Розгляд екологічних ситуацій, праця у природі	"Камінь", "Верба над ставком"

Березень	2.	Кольори, звуки, запахи весни (Екологічними стежинами у парку)	Урок роздумів	"Все співає в лісі", "Пролісок і жайворонок"
	3.	Чому природа оживає? (Екологічними стежинами до парку)	Емоційно-чуттєве спілкування в "Куточках невимовної краси"	"Деркач і кріт", "Як бджола стала золотою"
	4.	Чому радіє все навколо? (Екологічними стежинами до гаю)	Емоційно-чуттєве спілкування в "Куточках невимовної краси"	"Сині оченята", "Я хочу сказати своє слово"
Квітень	1.	Пробудження лісу	Емоційно-чуттєве спілкування, екскурсія-милування	"Клен зітхнув", "Як пробудився пролісок", "Джміль прокинувся"
	2.	Озеро прокинулося	Урок мислення	Складання казок - емпатій, розповідей
	3.	Слухання співу птахів (Екологічними стежинами до гаю)	Емоційно-чуттєве спілкування	"Як солов'їха напуває своїх діток", "Блакитні журавлі"
	4.	За весняними квітами, за ніжними пахощами (Екологічними стежинами)	Емоційно-чуттєве спілкування	"Хлопчик і дзвіночок конвалії", "Конвалія в саду", "Квітуча вишня"
Травень	1.	Посадимо насіння в землю	Праця в природі	"Одно-однісіньке макове зернятко"
	2.	Про що шепоче весняний вітер? (Похід екологічними стежинами до парку)	Екскурсія-роздум	"Бо сонце - єдине", "Як бджола стала золотою"
	3.	Чарівний світ бузку	Екскурсія-милування	"Джміль і лілова китиця", "Бузковий гай у яру"
	4.	У пошуках лісових скарбів (Екологічними стежками)	Урок мислення	"Соловей і жук", "А пісня жива!", "Акація і бджола"

***Конспект заняття
з ознайомлення з природою
для дітей молодшого дошкільного віку
«Допоможемо пташкам»***

Мета: Продовжувати знайомити дітей з живою природою, з особливостями життя птахів своєї місцевості; навчати розпізнавати птахів; спостерігати за їх поведінкою; виховувати у дітей бережне ставлення до птахів, бажання їм допомогти.

Попередня робота: спостереження за птахами взимку; виготовити годівнички; підгодовувати пташок; читання віршів, оповідань про життя птахів узимку (В.Сухомлинський «Ялинка для горобчиків», В.Чухліб «Зимова казка», А.Камінчук «Годівнички»); гра «Синичко, синичко»; малювання, ліплення, аплікація синички.

Словникова робота: синички, годівнички, засніжена гілка, лісник, крихти, кетяг калини, потяг, вдячні, допомога, майструємо, будуємо.

Хід заняття

Вихователь:

- Діти, йдучи до садочка, я почула жалібний писк. Я зупинилась. Дивлюсь, а на засніженій гілочці дерева сидить пташка. Підійшла ближче. «Що трапилось?» – запитую.

- Цінь-цвірінь! Цінь-цвірінь! Біда у нас, у пташок! Снігом замело весь наш ліс, дмуть холодні вітри, які зруйнували всі наші будиночки. А тут і ворона з сорокою прилетіли, на гілочку сіли.

- Кар! Кар! Скре-ке-ке! Скре-ке-ке!

- Так! Велика біда у пташок. Всі пташині будиночки зруйновані.

- Допоможіть нам! Ми знаємо, що в групі «Паляничка» всі діти майстровиті і талановиті. Можливо, вони змайструють будиночки для нас.

Вихователь:

- Діти, я запросила в гості пташку, щоб вона сама розповіла вам про свою біду. Хочете її побачити? (Відповіді дітей)

Вихователь:

- А хочете дізнатись, яка ж пташка завітала в гості? (Відповіді дітей)

Вихователь: (загадує загадку)

Ця пташка у нас проживає,
За море у теплі краї не літає.
А з нами зимує, для нас співає.
Голівка чорненька, щічки біленькі,
Животик жовтенький... (синиця).

- Здогадались, як ця пташечка зветься? (Відповіді дітей)

Вихователь:

- Молодці! От і вона.

- Синичко! Діти знають про біду пташок і готові вам допомогти.
Як тільки почалася зима, ми майстрували годівнички, розвісили їх на деревах і насипали туди їжу. Бо знаємо, яку користь приносите ви навесні: знищуєте усю гусінь та шкідливих комах.

- Змайструймо, діти, будиночки для синички і її друзів. Сідаймо у потяг і рушаймо.

Діти стають один за одним і співають:

Наш потяг рушає,
Вагончики біжать,
А в потязі наші
Малята сидять.
Чук-чук-чук-чук,
Чук-чук-чук-чук!

- Та от і зупинка. Пора нам вставати. А щоб, нам не нудьгувати, будем з вами майструвати.

Вихователь:

- Що потрібно для будиночка? (Відповіді дітей)

Вихователь:

- Правильно. Щоб будиночок був тепленький і зручний, ми використаємо цеглинки.

- Діти, які частини є у будинків? (Відповіді дітей)

- Так! Підлога, стіни і дах. Підлога-пластина. Цеглину ставимо зліва на пластину, на вузьку коротку сторону. Другу цеглинку справа. Зверху ставимо перекладинку-цеглинку.

(Діти сідають підгрупами і конструюють будиночки)

Вихователь:

- Діти! Запитаймо у синички, чи подобається їй будиночок.

Синичка:

- Так!

(Стук у двері. Вихователь заносить кетяг калини і повідомляє, що його передав лісник)

Вихователь:

- Діти, подивіться, який гарний кетяг з червоними ягідками з лісу передав пташкам лісник. Він зірвав його із засніженого снігом куща, який пташки чомусь не знайшли.

- Дякуємо! Пташки будуть дуже задоволені.

- А ви задоволені своєю працею? (Відповіді дітей)

- А зараз всі на ніжки підведіться, всі на мене подивіться.

- Покажіть мені, як ви будиночки будували.

(Діти показують рухами рук свої будівлі)

Вихователь:

- Дуже вдячні ліснику за кетяг калини. Ми почастуємо всіх пташок, які прилетять до годівнички.

Вихователь:

- Покажіть мені, як ми почали будувати будиночок для пташок.

(Діти рухами рук показують)

—Покажіть, як стіни будували?

—Як дах побудували?

—Молодці!

***Конспект заняття
з художньої літератури
для дітей середнього дошкільного віку
«Читання оповідання В.О.Сухомлинського
«Я вирощу внучку, дідусю»***

Мета: розширити знання дітей про дерева, звернути увагу на процес вирощування дерева та умови, потрібні для росту. Продовжувати вчити уважно слухати оповідання та відповідати на запитання за змістом. Виховувати у дітей любов до природи, бажання вирощувати дерева та доглядати за ними.

Словник: виросла з кісточки, викохаєш вишеньку.

Хід заняття

Запропонувати дітям розглянути картинки із зображенням дерев різних видів, назвати знайомі. Запитати:

- Що росте на деревах? (листя, фрукти).
- Чи знаєте, як називається дерево, на якому ростуть сливи? А груші, яблука?
- А хто знає, як з'являється дерево?
- Що потрібно зробити, щоб виросло молоде деревце?

Відповіді на ці запитання нам дасть дуже цікаве оповідання, яке я вам зараз прочитаю. Сідайте зручно і слухайте уважно, а потім ми поміркуємо: яку ж внучку і як хоче виростити хлопчик Олесь. Читання твору.

Запитання до дітей:

- То з чого ж виростають фруктові дерева?
- Що треба зробити з кісточкою, щоб з неї виросло дерево?
- Що треба робити з деревом, коли воно буде підростати?

Звернути увагу на те, як гарно сказано в оповіданні:

«Якщо ти викохаєш оцю маленьку вишеньку...»

Донести до дітей ідею про те, що люди, які вирощують дерева вкладають в них всю свою душу, з любов'ю ставляться до праці.

Якщо кожен з вас, діти, посадить хоча б по одному дереву, то згодом вони виростуть і на землі з'явиться ще один молодий садок, який буде дарувати людям свої соковиті плоди.

В.О.Сухомлинський «Я вирощу внучку, дідусю!»

У садку росте стара вишня. Маленький хлопчик Олесь побачив неподалік від неї маленьку вишеньку та й питає у дідуся: «Дідусю, де взялась ця маленька вишенька?»

«З кісточки виросла», - відповів дідусь.

- То це донька старої вишні?

- Так, донька.

- А внучка у старої вишні буде?

- Буде, Олесю, - відповів дідусь, - якщо ти викохаєш оцю маленьку вишеньку, діждешся від неї ягідок, посадиш кісточку, то виросте її внучка, внучка старої вишні.

Олесь задумався.

- Я вирощу внучку старої вишні, дідусю, - сказав Олесь.

***Конспект заняття
по ознайомлення з природою
для дітей старшого дошкільного віку
«Є у лісі хатка...»***

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей з особливостями життя птахів своєї місцевості; ознайомити з життям і поведками пташки - синички з її характерними ознаками; вчити дітей уважно слухати оповідання і вірші про синичку, розуміти їх зміст і відповідати на запитання поширеними реченнями; розвивати пам'ять, мислення, інтонаційну виразність мовлення вихованців, звуконаслідування; виховувати бережне ставлення до природи, доброзичливість, бажання піклуватися і допомагати птахам взимку.

Попередня робота: спостереження, бесіди про птахів, про життя птахів узимку; облаштування годівниць, годування птахів зернятами; слухання оповідань, віршів, загадок про птахів і їх допомогу природі.

Матеріал: малюнок із зображенням синички і пташок біля годівниці; оповідання В.Сухомлинського «Як синичка будить мене», вірш Д.Мегелик «Чепурна синичка», фізкультхвилинка «Пташки літають».

Хід заняття

Вихователь:

- Як багато радості і задоволення дарує нам природа. Це прозоре і чисте повітря, зелені сади і парки, різнокольорове буяння квітів, стрімкі потоки річок, шум моря, веселе щебетання птахів. Так і заслухаєшся, і замилуєшся чарівною красою природи. Але все це можливе лише тоді, коли ми самі будемо допомагати природі, а не ламати дерева і забруднювати її річки і озера.

Вихователь:

- А що станеться, якщо ми не будемо стежити за чистотою будинків, вулиць, лісів і річок? (Відповіді дітей)

Вихователь:

- А якщо все стане брудним, що буде з нами? (Відповіді дітей)

Вихователь:

- А хто нас зможе вилікувати? (Відповіді дітей)

Вихователь:

- А хтось зможе допомогти деревам, якщо вони захворіють і на них з'явиться гусінь, жуки і інші комахи, які будуть об'їдати плоди, листя, кору дерев? Чи є у природи свої лікарі? Хто вони?

(Відповіді дітей)

Вихователь:

- Так, правильно, вони допомагають природі і лікують кущі та дерева від їхніх ворогів і ціле літо працюють та визбирують з дерев комах, жуків і гусениць. Так вони допомагають природі і цим живляться. А нам повідомляють веселим співом, що в природі все гаразд.

- А зараз яка пора року?

- Куди поділися птахи?

- А чи всі птахи залишили наші краї? (Відповіді дітей)

Вихователь:

- За якими птахами ми спостерігали на прогулянці?

- А чий спів ми вчора слухали, хто прилітав до нашого вікна?

(Відповіді дітей)

- Подивіться на дошку і ми зможемо побачити зображення синички. І сьогодні я б хотіла, щоб ви дізналися ще щось дуже цікаве про синичку. Я прочитаю вам оповідання В.Сухомлинського «Як синичка будить мене».

- Щойно посвітлішає за вікном, прилітає малесенька жовтогруда пташка. То – синичка. Шапочка в неї чорно-оксамитова, щічки біляві. На зеленувато-сірих крильцях кожна пір'їнка, ніби пензликом намальована, синичка стукає гострим дзьобиком у шибку. Заглядає агатовими оченятами у кімнату. Розвиднюється, я піднімаюсь з ліжка, виношу шматочок несолоного сала. Синичка дзьобає сало і співає: «Пінь-пінь». Це вона говорить: «Дякую, завтра я знову прилечу».

Вихователь:

- А ви допомагаєте синичці взимку? (Відповіді дітей)

- І вона вам теж дякує? Тому я хочу, щоб ви вивчили віршик про синичку, і коли вона прилетить до вас на сніданок, ви його їй прочитаєте.

Чепурна синичка

Д.Мегелик

Є у лісі хатка,
Хатка невеличка,
В ній живе і зимує
Чепурна синичка.
Хоч кругом надворі,
Холодно, сніжисто,
А у хатці тепло,
Затишно і чисто.
Простирадла з листя,
Подушки мов з вати,
Та не любить пташка
Довго в ліжку спати.
Як почне світати –
Вже вона співає.
Піснею синичка
Весну зустрічає.

(Вихователь проводить бесіду за змістом вірша)

- Так де живе синичка?
- Яка хатка у синички?
- А як у хатці?
- А з чого простирадло і подушка у синички?
- А чи любить синичка довго спати?
- А що вона робить?
- Що наближає вона своїм співом? Відповіді дітей.

(Вихователь читає вірш ще раз, діти його вчать)

- То скажіть, будь ласка, яка на вигляд пташка-синичка, яка в неї голівка,

спинка, грудка, крильця, ніжки, дзьобик, оченята?

- А ви хотіли б політати як синичка?

Фізкультхвилинка-гра «Пташки літають»

Рано вранці пташка встала

Крилочками помахала.

Наша пташечка мала

Голівоньку підняла.

Ніжками затупотіла

І у небеса злетіла,

А тепер в гніздечка сіла.

(Діти імітують рухи пташки – синички)

Вихователь:

- Діти, як співає синичка?

(Діти звуконаслідують синичку)

Вихователь.

- Вона дуже хороша працівниця. Тож допоможемо їй пережити зиму, а вона лікуватиме дерева і співатиме нам веселих пісень.

У садку літа синичка.

Тінь-тінь-тінь!

Тень-тень-тень!

Я маленька садівничка,

Хазяйную цілий день.

- А тепер пропоную вам одягнутися на вулицю і пригостити синичку, яка прилітає до нашого вікна, шматочком сала і послухати, що вона нам скаже сьогодні.

***Конспект заняття
з художньої літератури
для дітей старшого дошкільного віку
«Читання оповідання В.О.Сухомлинського
«Хай будуть Соловей і Жук»***

Мета: Вчити спостерігати за змінами, що сталися навесні (від сонячного тепла розтанув сніг, зазеленіла трава, на деревах розвинулося листя, зацвіли бузок і калина, інші рослини, з'явилося багато комах і птахів. Звернути увагу дітей на те, що, як багато прекрасного зможе подарувати людині спілкування з природою. Викликати бажання спостерігати природу, вдивлятися в її фарби, прислуховуватися до звучання парку, лісу, саду. Виховувати любов і бережне відношення до краси рідної природи.

Словник: квітучий сад, досада, сонечко-жучок.

Хід заняття

Під час екскурсії вихователь звертає увагу дітей на явища, характерні цього весняного місяця. З'ясовують які дерева, трави, кущі цвітуть, колір, форму, запахи квіток. Прислухатися до пташиного співу, відгадати, який птах співає. Вихователь звертає увагу на комах, які літають поряд, сідають на квітки. Чому біля квітучих рослин завжди знаходяться комахи? Яке вони мають значення? Дітям пропонують спостерігати за поведінкою метеликів, бджіл, джмелів на квітках і розповісти про побачене.

- Діти, а ви бачили, як джміль чистить крильця перед тим, як злетіти з квітки, на якій він сидів вночі?

- А бачили ви, як сонечко-жучок в сонячний зимовий день визирало із-під кори дерева і дивувалось: "Що таке? Спати жарко, а навкруги лежить сніг, весна ще не прийшла?

- Все це і ще дуже багато чудес, вам доведеться побачити. Все, що нас оточує необхідно не лінитися спостерігати. Вихователь пропонує закрити очі, послухати голос весни, вдихнути чисте прохолодне повітря, відчувти запах першої зелені, прислухатися до співу пташок, дзижчання комах.

В. О. Сухомлинський «Соловей і жук»

У садку співав Соловей. Його пісня була дуже гарна, він знав, що його пісню люблять люди. Того і дивився з погордою на квітучий сад, на синє небо і маленьку Дівчинку, що сиділа у садку і слухала його пісню. А біля Соловейка літав великий рогатий Жук. Він літав і гудів. Соловей припинив свою пісню та й каже:

- Перестань гудіти, ти не даєш мені співати. Твоє гудіння нікому не потрібне. Та й краще, Жуче, щоб тебе зовсім не було. Жук із гідністю відповів:

- Ні, Соловію, без мене , Жука, неможливий світ, як і без тебе.

- Ну і мудрець! - зареготав Соловей. - Виходить, що й ти потрібен людям? Ось запитаємо Дівчинку, вона скаже, хто потрібен людям, а хто - ні.

Полетіли Соловей і Жук до Дівчинки та й питають:

- Скажи, Дівчинко, кого треба залишити на світі - Солов'я чи Жука?

- Хай собі будуть і Соловей, і Жук,- відповіла Дівчинка. Тоді подумала і додала:

- Як же можна без Жука?

***Конспект заняття
по ознайомленню з природою
для дітей старшого дошкільного віку
«Екскурсія до водойми. Казка
В.О.Сухомлинського «Равлик»***

Мета: ознайомити дітей з літніми змінами на водоймі, мешканцями водойм, зокрема з равликом. Розвивати у дітей навички сприймання навколишнього середовища, пам'ять, увагу, спостережливість. Виховувати любов, до природи, бажання помічати та зберігати все те, що вона нам дарує.

Словник: равлик, кістяний будиночок.

Хід заняття

Під час екскурсії звернути увагу на красу берегів водойми: всі вони покриті ясною соковитою травою та буяють різноманітними квітами (кульбаба, мати-й-мачуха). Набрати води у відерце. Порівняти її колір та температуру з тією, що була навесні під час минулої екскурсії. Що на цю зміну вплинуло? пригадати, яких мешканців бачили у водоймі та поблизу неї навесні. Звернути увагу на коричневих жаб. Розглянути їх і уточнити, що це трав'яні жаби, але вони приходять до води, а у жабок, що живуть у водоймі, шкіра зеленого кольору.

Перевести погляд на водомірок, що ковзають по поверхні води, ніби мірять її кроками. За допомогою водяного сачка піймати равликів у воді, підібрати їх за різною формою раковин. Розглянути ставковика; раковина у нього закручена у формі спіралі і витягнута гострячком угору. У катушки вона звертається рівномірно від товщого кінця до тоншого. З раковини висувається м'якеньке тіло равлика, яке називається ногою, але на ній розміщені очі, вусики, ріжки і рот. Розглянути, як вони пересуваються.

Сказати, що равлики хоч і маленькі, повільно пересуваються, але дуже люблять мандрувати. Ось про одного із таких мандрівників і розповідає нам казочка В.О.Сухомлинського, яку він і назвав «Равлик». Читання казки. Запитання за змістом казки:

- Де живе Равлик?
- Який у нього будиночок?
- Кого боїться Равлик?
- Чи залишає Равлик свій будиночок?
- Чим він любить поласувати?

- Де ховається від небезпеки?

Підвести підсумок екскурсії, пригадати побачене на водоймі та її мешканців. Пояснити дітям, що кожен куточок природи, всі пташки, звірі, комахи, що живуть у ній - невід'ємна частина життя на землі, де виростають нові покоління людей, які повинні піклуватися про збереження її краси.

В.О. Сухомлинський «Равлик»

Під кущем малини живе маленький Равлик. Це такий дивовижний мандрівник. Живе він у кістяному будиночку. Вилазить крізь маленьке віконечко, виставляє свої м'якенькі ріжки, дивиться навкруги оченятами. Якщо немає близько ні сороки - білобоки, ні жука рогатого, Равлик помаленьку лізе під кущ малини і будиночок несе із собою. Вилізе на листок, дістане солодку ягідку і з'їсть. А як тільки побачить небезпеку, залізе в будиночок і сидить. У кістяному будиночку йому не страшно.

***Конспект заняття
з розвитку мовлення
для дітей старшого дошкільного віку
«Переказ казки В.О.Сухомлинського «Камінь»***

Мета: Учити дітей змістовно, логічно і виразно переказувати літературний текст. Формувати вміння розуміти ідейний зміст твору, його настрій, визначати особисте ставлення до головного героя твору. Виховувати вдумливе ставлення до дій і вчинків у навколишньому середовищі.

Словник: човник, криниця, джерело, пустощі.

Хід заняття

Читання казки В.О.Сухомлинського «Камінь». Запитання:

- Яку користь приносила людям криниця?
- Що зробив хлопчик - пустун?
- Для чого він кинув камінь у криницю?
- Що трапилося внаслідок бездумного вчинку хлопчика?
- Як змінилася природа навкруги?

- До яких частин твору намальовано ці картини (Сухорукова Г.В. «Сухомлинський – дітям», К, Мистецтво, 1986р.)

- Який вигляд має криниця і навколишня природа на картині?
- Як ви вважаєте, чи здогадався дідусь, хто винен у тому, що засохла криниця і зникла навколишня природа? Чого нас навчає ця казка?

Повторне читання казки. Переказування твору дітьми.

В.О.Сухомлинський «Камінь»

У лузі, під гіллястим дубом, багато років жила криниця. Вона давала людям воду. Під дубом, біля криниці відпочивали подорожні.

Одного разу до дуба підійшов хлопчик. Він любив пустувати. То ж і подумав: «А що воно буде, якщо я візьму оцей камінь та й кину його у воду. Ото, мабуть, бульки будуть великі!» Підняв камінь, кинув його у криницю, булькнуло дуже. Хлопчик засміявся, побіг і забувся про свої пустощі.

Камінь упав на дно і закрит джерело. Вода перестала заповнювати криницю, криниця засохла, засохла трава навколо криниці, і дуб засох, бо від землі струмки

потекли в якесь інше місце. На дубі перестав мостити гніздо соловейко, він полетів на інший луг. Замовкла соловейкова пісня, сумно стало в лузі.

Минуло багато років, хлопчик став дідусем, Одного разу він прийшов на те місце, де колись був зелений луг, стояв гіллястий дуб, співав соловейко, вабила прохолодна криниця. Не стало ні лугу, ні дуба, ні соловейка, ні криниці. Довкола пісок, вітер здіймає хмари пилюки.

- Де ж воно все поділося?" - подумав дідусь.

***Конспект заняття
з використанням творів В.О.Сухомлинського
для дітей старшого дошкільного віку
Бесіда «Дбайливе ставлення до природи»***

Мета: Формувати у дітей через літературні твори дбайливе ставлення до природи - як мірило людської доброти. Вчити милуватися красою навколишньої природи. Виховувати любов і дбайливе ставлення до природи рідного краю.

Хід заняття

- Діти, ви знаєте, що нас оточує жива природа. І сьогодні на занятті ми поведемо розмову про бережне ставлення до природи.

- Пригадайте, що належить до живої природи ?

Жива природа - це дуже складний і багатогранний світ, який оточує нас, де особливе місце відведено птахам, тваринам і рослинам. А людина - добрий друг живої природи, це друг сильний, мудрий; справедливий.

Сьогодні, ми будемо подорожувати поїздом, де на нас чекають дуже цікаві зупинки із прочитаних оповідань.

(Діти стають один за одним, вихователь подає гудок і діти імітують рух поїзда).

І зупинка. «Не дивись на чоловіка, а дивись на його діло».

- Діти, з якого оповідання ця ілюстрація?

(«П'ять дубків» В.О.Сухомлинського)

- Чи однаково Сергійко і Дмитрик виконали своє завдання? Недаремно в народі кажуть: «Даремно прожила життя та людина, яка не посадила ні одного дерева...»

- А тепер пригадайте, якою була вода у Максимовій криниці з оповідання «Максимова криниця» М. Саєнка?

- Як говорили прохожі? «Оце водичка! Спасибі тому чоловікові, що викопав криницю».

- «Я не з'їм, інші з'їдять, мені спасибі скажуть»

- З якого оповідання ця відповідь дідуся?

- Чи думав дідусь тільки про себе?

- Бачите, діти, хто робить людям добро, того ніколи не забувають.

А тепер, діти, стали один за одним і поїхали до наступної зупинки.

II зупинка. «Боягузтво, байдужість і легковажність».

- Зараз я вам зачитаю уривок з оповідання, а ви повинні сказати, як називається це оповідання.

- Іванко поспішно виліз на дерево і крикнув товаришу:

- Спасайся! Але Микола схопив палицю і кинувся на допомогу Жуку. На шум прибіг лісник і відігнав своїх вівчарок.

- Чия собака? - сердито запитав він.

- Моя, - сказав Миколка.

- А чому мовчав Іванко, хоч теж хотів Жука? - А як ви б поступили?

- З якого оповідання цей уривок? («Чия собака?» С.Баруздіна.)

У цьому оповіданні вчинок сам сказав за себе.

- А з якого оповідання ця ілюстрація? («Погано» В.Осеевої.)

- Чому цих хлопців присоромила жінка?

- Якими моральними рисами наділені ці хлопці?

- Ніколи не залишайтеся байдужими до всього, що оточує вас. Будьте першими захисниками всієї живої природи.

Формуємо поїзд і їдемо далі в мандрівку.

III зупинка. «Доброта, чуйність, сміливість і хоробрість».

- А тепер пригадайте оповідання «Бджілка» В.Дуба.

- Як врятував Василько Бджілку? У народі кажуть: «Хто скоро допоміг, той двічі допоміг».

- А з якої казки ця ілюстрація? («Хоробрий хлопець»)

- Який хороший вчинок зробив цей хлопець?

- Які слова на прощання сказав чудо-птах?

- А тепер пригадайте оповідання «Капустяний листок»

- Про що мріяв хлопчик?

- Кому допоміг зайчик?

- А чи доводилось вам у житті приходити на захист живої природи? І як саме?

З обговорених оповідань можна зробити висновок, що від людей дуже багато залежить, їм довірено найцінніше - розумно підкоряти живу природу.

Читання вірша «Вмійте природу любити»

Вам у природу ходити,
І мандрувать, любі діти,
Вмійте природу любити,
Кожній стеблині радіти,
В полі, у лісі, над яром -
Квіти, дерева і трави...
Цвіт не вирви задаром,
Гілки не втни для забави.

Адже вам всім відомо, що рибі потрібна вода, птахам - повітря, тваринам - ліс, гори, степи.

Людині потрібна рідна земля, і оберігати природу - значить оберігати край мальовничої України.

***Конспект
інтегрованого заняття
з грамоти, природи та розвитку мовлення
для дітей старшого дошкільного віку***

«Добрі вчинки»

Мета: уточнити і розширити знання дітей про ліс: які в ньому ростуть рослини, дерева; які живуть тварини, птахи. Показати взаємозв'язок живої та неживої природи. Продовжити знайомити дітей з творами В.О.Сухомлинського про природу, про місце та роль людини в природі. Розкрити філософський зміст виразу «залишити слід на землі». Закріпити знання дітей про правила поведінки в природі. Розвивати пам'ять, мислення, увагу, мову. Виховувати любов до природи, бажання берегти її.

Матеріал: фланелеграф, картинки до фланелеграфу - зелені дерева, посохлі дерева, метелики, комахи, гриби, птахи; твір В.О.Сухомлинського «П'ять дубків», атрибути до рухливих ігор «Зайці і Вовк», «Горобчики», звуки лісу (запис), знаки поведінки в природі.

Хід заняття

Сьогодні ми будемо говорити про світ природи. Кожну хвилину кожному ми спілкуємося з навколишнім світом. Все що нас оточує перебуває у взаємозв'язку: живі організми повністю залежать від неживої природи. Ми всі - невід'ємна частинка природи. А починається все з дитинства, з першого слова, з першої матусиної казки. І зараз у нас теж з'явиться казка.

- Діти, скажіть, а що таке ліс? Звичайно, ліс - це дерева, (викладаю на фланелеграф дерева)
- Веселий цей ліс, чи сумний?
- Що ще є у лісі?
- Хто є у лісі?
(викладаю траву, кущі, квіти, звірів, комах...)
- Яким став наш ліс?
- Послухайте, як звучить ліс (запис звуків лісу)

Гра «Зайці і Вовк».

Мета: удосконалити навички стрибків на обох ногах і швидкого бігу. Розвивати увагу та спритність.

Хід гри: на одному кінці залу «ліс». З дітей вибирають «Вовка», який ховається за деревом. Решта дітей - «Зайчики» стоять на протилежному боці залу.

Вихователь: Ой зайчики сіренькі

По лісу стрибають!

Діти наслідують рухи «Зайчиків».

За дерева, кущики заглядають,

Чи не йде вовк.

Знову бігають, стрибають,

Утомилися і сплять,

Тільки вушка із-за кущиків стирчать. Діти присідають, удають, ніби сплять.

Зайчики, поспішайте,

Вовк за деревом, - тікайте! «Зайчики»прокидаються і тікають, а «Вовк» ловить їх.

Виставляю на фланелеграф чорні і сухі стовбури дерев.

- Діти, що трапилося з лісом? Він змінився прямо на очах. У чому причина? (діти називають причини: пожежа, посуха, забруднення ґрунту).

- Де поділися лісові мешканці?

- Чи звучить такий ліс?

- Чи дає він чисте повітря?

- Давайте пригадаємо правила поведження в лісі:

Не розпалювати вогнища.

Не завдавати шкоди нікому з мешканців лісу.

Не залишати після себе сміття.

Не рвати рослини без потреби.

Не ламати гілля дерев

Не шуміти в лісі: ліс злякається і ти не довідаєшся жодної таємниці.

Не кидайсь камінням в гнізда! Схаменись, доки не пізно!

Не топчи гриби ногами. І не бався їжаками!

Ріки, джерела, струмки бережи! Може не стати на світі води!

Будеш безжально воду бруднити, сітями рибу ловити, травити, будеш у річку бруд виливати, можеш усе навкруги зруйнувати!

Йдіть і уважно під ноги дивіться! Травам і квітам ніжно всміхніться.

Несіть їм радість у кожній долоньці разом з промінням веселого сонця

Якщо в ліс прийшов ти - не кричи.

Трави, гриби, квітоньки не топчи; їх з корінням жадібно не зривай!

На деревах гілочки не ламай.

У лісі вогнищ не пали! Запалив, то загаси!

Плачуть, просять деревця:

- Пожалійте нас, малята!

Усі народилися в світі, щоб жити, співати, навчатись, трудитись, любити.

Тварини й рослини такі ж, як і ти, вони вимагають тепла, доброти.

Зумій від напасті їх захистити, щоб вільно було всім зростати і жити.

(поки діти повторюють правила, ліс з'являється знову, але на нього напала гусінь)

- Що знову трапилось?

У лісі сталася біда

Гусінь листя об їда

І на дубі, і на клені,

І на ясені зеленім

- Не хвилюйтесь, гусінь це корм для птахів. Ліс без птахів жити не може.

- Ось бачите діти, як все в природі пов'язане між собою.

Ліс - це помешкання для звірів, комах, птахів. Вони не можуть жити один без одного. Так зайчик любить їсти соковиту травичку, а в травичці живуть комахи, якими ласують птахи. А птахи лікують дерева від шкідників.

Гра «Горобчики».

Усі діти - «горобчики» - сидять на стільцях (у гніздечках) та удають, ніби сплять.

Вихователь: у гніздечках горобці живуть,

Рано вранці вони встають,

Дітям спати не дають

«Горобчики» розплющують очі і голосно промовляють: «чик - чирик, чик - чирик!»

Усі горобчики

Весело стрибають, -

Весело літають,

Зернятка збирають.

Стрибати більше не схотіли,

В гніздечка швидко полетіли.

«Горобчики» поспішають до гніздечок і сідають. Вихователь називає дітей, які легко і правильно стрибали і першими повернулись на свої місця.

- А зараз я пропоную послухати оповідання В.Сухомлинського

«П'ять дубків»

П'ять дубків

Дмитрик і Сергійко ходили з учителем до лісу. Вчитель викопав їм по три маленькі дубочки й сказав:

- Несіть до дому, посадіть біля хати.

Приніс Дмитро, викопав ямку, посадив дубок. Узяв другий дубок, глянув і здалося йому, що корінець кволий. Викинув Дмитрик того дубка на дорогу. Глянув на третій дубок. І здалося Дмитрикові, що гілочки в нього слабкі. Викинув Дмитрик і того дубка на дорогу.

А Сергійко посадив свої три дубки, виходить на дорогу, аж бачить: два саджанці в пилуці лежать. Підняв їх, посадив поруч із тими трьома дубками. Поливає Сергійко дубки, ростуть вони зеленіють. А Дмитрик забув про свій дубок. Засохло маленьке деревце.

Минуло багато років. Стали Дмитро і Сергій дорослими людьми. У Дмитра вже синок є - Дмитрик, а в Сергія - Сергійко. Питається якось Дмитрик у батька:

- Тату, чому біля Сергійкової хати росте п'ять дубків, а біля нашої жодного немає?

Мовчить батько. Мовчить.

- Скільки дерев посадив Дмитро?
- А де поділися інші саджанці?
- А скільки дерев посадив Сергійко?
- Тож по скільки у кожного стало дерев?
- Що трапилося з єдиним дубком Дмитрика?

Гра «Продовж речення»

- Учитель запропонував хлопчикам...
- Дмитрик хотів посадити..., але ...
- Сергійко виходить на дорогу і...
- Сергійко свої дубки..., а Дмитрик ...
- Батько Дмитрика мовчить, бо...

Коли Дмитрик садив дерева, то не відносився до них з любов'ю, найкраще дерево засохло. А Сергійко посадив навіть ті дерева, які Дмитрик викинув, доглядав за ними, поливав. Як ви вважаєте, хто з хлопчиків залишив кращий слід на землі? Так, той залишає гарний слід на землі, хто прикладає турботу, любов та працю. А чому батько Дмитрика нічого не відповів синові на запитання? (він жалів, що у нього не вирости дубки; соромно стало перед сином; можливо він із сином тепер посадить дерева).

Кожна людина повинна залишити свій слід на землі. А що ми з вами можемо зробити? Так, робити лише добрі справи.

Живи, добро звершай!

Та нагороду за це не вимагай

Хай оживає істина стара:

Людина починається з добра!

- Я впевнена, що ви діти, виростите чуйними, добрими людьми.

Конспект
інтегрованого заняття на тему:
«Весняні квіти»
(математика, навчання грамоти,
розвиток мовлення, екологія),
з використанням твору В.О.Сухомлинського
«Конвалії в саду»

Мета: закріпити різні види лічби (кількісну, порядкову, зворотну, попарну); геометричні фігури (круг, квадрат, овал, прямокутник, ромб); закріплювати вміння орієнтуватися в просторі (справа, зліва); виявити знання дітей про склад числа з двох менших під час гри «Склади ромашку». Перевірити засвоєння дітьми таких понять: голосні та приголосні звуки; удосконалювати вміння робити звуковий аналіз слів, ділити слова на склади під час гри «З якої хмарки впала краплинка?», замінювати іменники займенниками (він, вона). Розвивати зв'язне мовлення, фонематичний слух, та оберігати природу, закріплювати правила поведінки в природі, використовуючи оповідання В.О.Сухомлинського «Конвалія в саду».

Хід заняття

Звучить музика із звуками природи (спів пташок, гудіння джмеля, дзюрчання струмка) у запису. Заходять діти.

- Діти, що ви чуєте? Коли можна почути такі звуки?
- Розкажіть, діти, вірші про весну.

Все навколо зеленіє,
Річка ллється і шумить
Тихо, тихо вітер віє
І з травою гомонить
Як тут всидіти у хаті
Коли все живе, цвіте,
Скрізь дзвенять пташки крилаті,
Сяє сонце золоте.

Весна настала, сонце сяє,
Веселу пісню шпак співає,
Трава у полі шовковиста
Виблискує, немов намисто!
Уже до рідної землі

Летять у небі журавлі.

- Сьогодні ми будемо говорити про весну. Зараз сядемо за столи і продовжимо бесіду. А місця свої знайдемо за квитками (на столиках різні цифри у різних геометричних фігурах, а в дітей – квитки на різних геометричних фігурах з різною кількістю крапочок)

- Діти, на дошці зашифровані слова, які і є темою нашого заняття.

СЕВАН	ВІКИТ
32154	23154

- А про які саме квіти піде мова, ви здогадаєтесь, відгадавши загадки (діти відгадують загадки, а вихователь викладає квіти на фланелеграфі)

В житечку зеленім – факели вогняні.

Цілий день собі горять,

З сонечком лягають спать.

(Маки)

Стоять на лузі сестрички,

Золотенькі очі, білі вічка.

(Ромашки)

У лісі ми зростаєм,

Дзвоном сонце зустрічаєм,

Маєм гарні сині очка,

Називаємось

(Дзвіночки)

Хоч з гілками я колючими,

Зате з квітами пахучим.

(Троянда)

Пелюстки бузково – сині,

Наче крапельки чорнила,

Запашні ми, любий друже,

І тому нас люблять дуже.

(Фіалки)

На стрункій зеленій ніжці
Розквітаю навесні.
Маю жовту серединку
І пелюстки запашні.

(Нарцис)

Я – наче вогняний ліхтарик,
Голівку гордо я тримаю,
Буваю жовтий і рум'яний,
Рожевий, в крапочку буваю.
Завжди весною розквітаю
І всіх навколо звеселяю.
Свої пелюстки, як долоні,
Назустріч сонцю розкриваю.

(Тюльпан)

Кущ великий та красивий
Квітне в нашім квітнику.
Квіти пишні та яскраві
Ми саджаєм в дитсадку.

(Півонія)

У нашому дворі чудові квіти:
Бузкові, білі та рожеві.
На грона винограду дуже схожі,
А квітнуть у весняні дні погожі.

(Бузок)

- Давайте порахуємо, скільки квітів всього на дошці?
- А тепер порахуйте в зворотному порядку, порахуйте попарно.
- Скажіть, яка за рахунком фіалка? Який за рахунком тюльпан? Яка квітка знаходиться зліва від ромашки, справа від дзвіночка? (назвати декілька завдань)

- На які геометричні фігури схожі ці квіти? (тюльпан – овал, півонія, фіалка – круг, бузок, дзвіночок – трикутник)

- З яких геометричних фігур можна скласти зображення ромашки?(серединка – жовтий круг, пелюстки – білі овали)

- Зараз пограємо в гру «Склади ромашку» (в серединку покласти, наприклад, цифру 6 і викласти пелюстки, приклади, які дорівнюють шести)

- Подивіться, діти, які красиві квіти, які чудові кольори. Квіти, напевно, подобаються усім, вони – окраса природи. Квіти надихають художників до створення картин, композиторів – до створення музики.

Ось зараз послухаємо твір П.І.Чайковського «Вальс квітів» (діти слухають музику і вибирають квітку, яка найбільше сподобалась)

- Одягніть квітку на руку і уявіть себе цією квіточкою (діти рухаються під музику)

- Займіть свої місця, ще раз пригадайте назву квітки, що на вашій руці. Подумайте і скажіть, яким словом можна замінити цю назву «він» чи «вона» (Наприклад, ромашка - вона)

- Пригадайте, якою фішкою ми позначаємо голосні звуки? Приголосні тверді звуки? Приголосні м'які ?

- Викладіть у себе на звукових лінійках слово «Мак».

- Хто хоче зробити це біля дошки ?

- Скільки у слові «Мак» всього звуків ? Скільки голосних? Скільки приголосних?

- Викладіть слово «БУЗОК» (біля дошки викладає одна дитина).

- Скільки всього звуків у слові «БУЗОК» ? Скільки голосних? Скільки приголосних?

- Викладіть слово «НАРЦИС».

- Діти, пригадайте, що потрібно рослинам для життя? (вода, сонце, ґрунт)

Хмарко, бачу я тебе!

Я навшпиньки стану

І тебе дістану.
Хмарка дощик принесе.
Дощик землю поливає,
Все росте і розквітає.

- На наші квіти впали краплинки з хмарок, а з якої хмари впала краплинка ви дізнаєтесь, коли поділите назву зображеної квітки на склади (гра «З якої хмари впала краплинка?»). Якщо у назві квітки 1 склад – з хмаринки з одним віконцем, якщо 2 склади – з хмарки з двома віконцями і т.д. Будь-ласка, розмістіть краплинки біля хмаринок.

- А зараз послухайте оповідання В.О.Сухомлинського «Конвалії в саду»

В.О.Сухомлинського «Конвалії в саду»

Петрик уранці прийшов у сад і побачив конвалію. Зачарований дивною красою квітки, хлопчик довго стояв перед нею.

«Зірву квітку, поставлю в вазу на столі, - подумав Петрик. – Красиво буде в кімнаті».

Він простяг руку, щоб зірвати квітку, та враз уявив собі: що ж станеться із садом без конвалії? Затулив долонями квітку, і в саду стало похмуро й незатишно. На зелені листки впала сіра тінь, замовкли пташки.

Петрик відтулив квітку, і на деревах знову заграли зелені листочки, знов почувся пташиний спів.

«Он яка ти, дивовижна квітко,- подумав Петрик. – Хіба ж можна тебе зривати й нести до кімнати?»

- Діти, що зрозумів хлопчик?

- Так, квітка найкраща та, що виросла в природі.

І нехай на землі буде більше квіток, вирощених вами.

***Конспект інтегрованого заняття з
природи та розвитку мовлення
для дітей старшого дошкільного віку
«Сторінками Червоної книги України»***

Мета: поглибити знання дітей про перші весняні лісові квіти: підсніжник білосніжний, пролісок дволистий, сон великий, первоцвіт весняний та їхнє значення для природи. Ознайомити дітей з Червоною книгою України (рослинний світ), поєднувати розповідь про весняні квіти із загадками та легендами. Вчити бережно ставитися до лісових квітів, виховувати здатність бачити красу в кожній квітці. Розвивати уяву, пам'ять, допитливість; вміння творчо ставитися до поставленого завдання, розвивати дрібну моторику рук, увагу.

Матеріал: демонстраційні картинки із зображенням підсніжника білосніжного, проліска дволистого, сон-трави великої, первоцвіту весняного; аудіозапис «Звуки природи» – весняний ліс; загадки, легенди про квіти; демонстраційний матеріал «Рослини Червоної книги України»; Червона книга України; картон з намальованим контуром кошика, ножиці, клей ПВА, пензлики клейові, багат шарові кольорові серветки: зелені, білі, блакитні, фіолетові, жовті, які імітують зелень і перші весняні квіти.

Хід заняття

Вихователь:

- Добрий день, діти! Нарешті закінчилася зима, і прийшла така довгоочікувана пора. Яка?

Діти:- Настала весна.

Вихователь:

- Зима ще не хоче поступатися і весь час готує якісь несподіванки. А якби ви, діти, навесні захотіли помандрувати, куди б ви вирушили? (Відповіді дітей)

- Я вам пропоную здійснити подорож до...

Здогадайтеся, малята,

Де дерев росте багато.

Дикі звірі де живуть,

Квіти й кущики ростуть? (Ліс)

Діти: - Це подорож до лісу.

Вихователь:

- Закрийте очі й уявіть, що ви потрапили до весняного лісу. (Грає аудіозапис «Звуки природи» - весняний ліс). Весело пташки співають, весну красну закликають. А погляньмо на галявину, що це за лісове ДИВО? (Діти дивляться на дошку, на якій висять картинки із зображенням квітів різних пір року).

Діти: - Це квіти.

Вихователь:

- Так. Але, щось тут не так. Знайдіть, діти, помилку.

Діти: - Це квіти різних пір року.

Вихователь:

- Тож, пропоную пограти в гру і все поставити на свої місця.

Дидактична гра «Відгадай весняну квітку»

Мета: вчити дітей впізнавати весняні квіти за загадкою, вміти знаходити їх серед інших. Розвивати уяву, пам'ять, логічне мислення. Виховувати стриманість, повагу до товаришів.

Матеріал: демонстраційні картинки із зображенням весняних, літніх, осінніх квітів.

Дуже ніжний, білий-білий
Визирає із-під снігу.
Він зимоньку проводить
Весну першим зустрічає. (Підсніжник).
Листочків зелених шовковий килим
Сховала зима під снігом білим.
Весна настала і сонце гріє –
Зелений килим увесь синіє. (Проліски).
Рано навесні – не влітку,
Зацвіла у лісі квітка –
Фіалкова, волохата,
Та, що дуже хоче спати. (Сон-трава).
Із зеленої сорочки,

Жовті дивляться дзвіночки.

Їх зіткав весною гай,

Як зовуть їх? Відгадай! (Первоцвіт).

Вихователь:

- Молодці, добре грали, були уважними. А тепер скажіть, як можна назвати квіти, що цвітуть весною? (Весняні квіти); а ті, що квітнуть улітку? (Літні квіти); а восени? (Осінні квіти); а коли квітів у лісі не буває?

Діти: - Зимою квіти в лісі не цвітуть, бо вони спочивають.

Вихователь:

- Подивіться, що я тримаю у руках. (Вихователь показує Червону книгу України). Це незвичайна книга, в ній зібрані відомості про всі рідкісні рослини нашої країни. Куди б ми не пішли: чи в ліс, чи в поле – повсюди нас зустрічають квіти – наші зелені друзі. Кожна квітка – то загадка природи, сповнена краси й довершеності. (Вихователь показує демонстраційні картини із зображенням весняних рослин, що входять до Червоної книги України). Нажаль, дедалі більше видів рослин безслідно зникають. Як ви думаєте, діти, чому зникають весняні рослини? (Відповіді дітей).

Вихователь:

- Найбільшу небезпеку для весняних квіточок створюють люди. Особливо нещадно рвуть квіти для букетиків, коли наступають весняні свята. Як ви думаєте, які? (Відповіді дітей).

Вихователь:

- Як на вашу думку, яку користь приносять весняні квіти? (Відповіді дітей). Вихователь розповідає про те, чому не можна рвати лісові квіти; про користь весняних квітів для лісу, для перших комах, які пробуджуються після зимового сну тощо.

Вихователь:

- А ви знаєте, що люди розказують про первоцвіти? Ось послухайте.

Легенда про підсніжник

Розказують, що квіточка підсніжника утворилася зі сліз Снігуроньки. Коли надійшла весна, Снігуронька почала танути й стало їй так гірко, що вона заплакала. Її сльози капали на землю і вмиль перетворювалися на ніжні квіти підсніжника. Ми і зараз можемо побачити, що пелюсточки цієї квітки схожі на крапельку сльози.

Легенда про сон-траву Легенда розповідає, що колись один мисливець побачив, як ведмідь лизав корінь сон-трави, а потім відразу солодко заснув. Чоловік і собі спробував, так і його сон зморив. Ще в давнину люди помітили, що сон-трава — лікарська рослина, щоправда, якщо неправильно її використовувати, дуже отруйна.

Легенда про первоцвіт весняний

Як ви гадаєте, на що схожі квіточки первоцвіту? (Відповіді дітей). Легенда розповідає, що колись Білосніжка гуляла по лісу й зачепилася намистом за гілочку, воно порвалося й розсипалося. Намистинки падали й проростали чарівними квітами первоцвіту. Оповідають, що гноми, які ходять уночі, використовують квіточки первоцвіту як ліхтарики.

Вихователь:

- А я вам запропоную, на згадку про наше заняття, виготовити паперову поробку, яка буде називатися "Весняні квіти у кошику". Саме таким чином можна зберегти рідкісні квіти і зробити хороший подарунок своїм близьким.

Діти ножицями вирізають картонний кошик по контуру, намальованому олівцем; кольорові паперові серветки розрізають і розшаровують, скочуючи їх у тугі кульки; різнокольорові кульки ретельно перемішують; верхню частину вирізаного кошика намащують клеєм і висипають на неї кольорові паперові кульки, притискаючи руками до клейової основи; готовий кошик прикрашають бантиками.

Діти працюють. Звучить аудіозапис "Звуки природи" — весняний ліс.

Вихователь підводить підсумок.

***Конспект навчально - виховної роботи
з дітьми старшого дошкільного віку
«Всесвітній день води»***

Перша половина дня

Під час ранкового прийому дітей вихователь повідомляє, що сьогодні – Всесвітній день води. Відзначають його на всій земній кулі, в різних країнах з однією спільною метою: зберегти й захистити від забруднення та неекономного використання воду – найбільше багатство Землі. Адже саме без води не можуть жити ні рослини, ні тварини, ні люди. Недарма в народі кажуть «Вода – мов рідна мати», «Без води і ні туди, і ні сюди». Педагог пропонує дітям пригадати, як люди використовують воду, для чого вона потрібна рослинам і тваринам.

Потім звертає увагу дошкільнят на кімнатні рослини. Діти самостійно визначають, які з них слід полити, листочки яких – протерти вологою тканиною. При цьому вихователь наголошує: багато рослин не люблять над мірного поливу. Малята пригадують і називають їх. Вихователь пояснює, що від надлишку вологи корінці рослин починають загнивати і відмирають. Далі запитує дітей які водні гігієнічні процедури вони виконують зранку вдома. Запрошує малят до умивальної кімнати, просить їх пригадати примовку про воду:

Водичко, водичко,
Умий моє личко,
Рожеве та біле,
Як яблучко спіле.
Водичко, водичко,
Умий наші рученята,
Щоб були ми всі завзяті!

Під час миття рук вихованці показують, як треба економити воду, правильно користуватися краном, пояснюють, чому не бажано відкручувати його до кінця, чому відразу після умивання його слід закрутити.

Під час сніданку вихователь наголошує, що вода необхідна і для приготування страв, і для миття продуктів та посуду.

У цей день усі заняття теж присвячуються водній те матиці. Ось два конспекти таких занять.

Вода знайома і незнайома

(комбіноване заняття з природознавства та малювання)

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей з агрегатними станами води (рідким, твердим, газоподібним), з властивостями води та її значенням для всього живого на нашій планеті; вчити розуміти залежність стану здоров'я від чистоти води; закріплювати правила поведінки біля водойми; вчити встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в природі; розвивав логічне мислення, уяву, фантазію; виховувати бережливе ставлення до природних водойм та їх мешканців.

Обладнання: глобус, дві склянки з водою, ілюстрації із зображенням стихійних лих, пензлі, альбомні аркуші паперу, фарби, серветки.

Хід заняття

Вихователь:

- Сьогодні, у Всесвітній день води, я пропоную поговорити саме про воду. Звісно, ви вже багато чого про неї знаєте, але у води є такі таємниці, про які ви ще не чули. Наприклад, вона буває «доброю» і «злою», «корисною» і «шкідливою». Хочете дізнатися про воду більше?

- Ось погляньте на глобус – маленьку модель нашої планети Земля. Якої барви на ньому найбільше? (Діти відповідають). Так, блакитної. Якщо всю поверхню Землі умовно розділити на три частини, то дві з них становитиме вода, і лише одна частина – це суша, тобто поля, сади, гори, ліси, пустелі, міста, села. Недарма ж космонавтам, які літають навколо нашої планети у космічних кораблях, вона здається зеленувато-блакитною. Це колір морської води. Пригадайте, які моря та океани ви знаєте. (Діти називають їх та разом з вихователем знаходять на глобусі). А які водойми є в нашій місцевості? (Називають). Діти, вода – надзвичайно цікава рідина, адже в природному довікллі вона буває в різних станах. Щоб пригадати їх, пропоную вам відгадати загадки.

1. Прозорий, як скло, та не вставиш у вікно. Що це? (Лід).

- Яка від нього користь у природі? А яка може бути шкода? (Діти розмірковують).

2. Біле, а не цукор, м'яке, а не вата, без ніг, а йде. (Сніг).

- Чим корисний сніг для довкілля? (Діти розмірковують).

3. Біжить, біжить, не вибіжить. Тече, тече, не витече. Що це? (Вода, річка).

- Скажіть: чому навесні води в річках стає більше? Чим небезпечна весняна повінь?

(Діти розмірковують, розглядають малюнок із зображенням повені).

4. У нас зимою білим цвітом сад зацвів, неначе літом. (Іній).

- Що нагадує вам іній? Коли він буває? (Дошкільнята відповідають).

5. Зоря-зірниця, красна дівиця, по небу гуляла, плакала-ридала. Місяць бачив – не підняв, сонце встало і забрало. (Роса).

- Куди ж поділася роса, коли пригріло сонечко? Чи може утворитися роса вдень? (Діти розмірковують).

6. Не дід, а сивий, не спить, а стелиться. Вкриває землю й океан, зветь його ... (туман).

- Для кого туман може бути небезпечним? (Діти відповідають).

7. Із темної хмарини полетіли горошини. (Град).

- Чи доводилося вам спостерігати таке явище, як град? (Вихователь показує ілюстрацію із зображенням граду, діти розглядають, розмірковують, чи може град зашкодити природі).

- Ось ми й пригадали, в яких станах буває вода, коли вона приносить добро, користь, а коли – небезпеку, біду.

- Послухайте мелодію. (Звучить запис шуму дощу). Впізнали ці звуки? Так, це дощик накрапав, а потім весело зашелестів, заграв, забарабанив! А чи знаєте ви, що є такі острови – Гаваї, де дощ іде цілий рік, за винятком якихось двох тижнів. Тому їхати на Гаваї без парасольки я вам не раджу. А тепер пропоную пограти в рухливу гру.

Проводиться рухлива гра «Після дощу»

- Діти, ви не раз у казках чули вислови «жива» і «мертва» вода. Як гадаєте, чи насправді є така вода? (Діти ви висловлюють свої міркування. Вихователь підводить дітей до висновку, що чисту, джерельну воду можна називати «здоровою», а забруднену – «хворою»). А ось вчені цілющою, «живою» називають талу воду. Вони провели низку експериментів, один із яких - дослід з курчатами. Спочатку дали пташеняттям звичайну воду. Ті пили її спокійно, без поспіху. А от коли поставили перед ними талу водичку з маленькими льодинками, які плавали зверху, то курчат неначе підмінили: задні, слабкіші проптовхувалися вперед, а ті, які були попереду, під їх тиском опинялися прямо в поїлці. Пташеняття пили довго, жадібно. Може, перелітні пташки тому й намагаються потрапити на свою батьківщину рано навесні, коли тануть сніг та лід, аби напиться такої води. Досліди засвідчили: тала вода додає сили, надзвичайно позитивно впливає на організм як тварин, так і людей.

Хочу вам відкрити ще одну «таємницю» води: при кип'ятінні з неї виходить повітря, осідають (стають нерозчинними) солі. (Вихователь демонструє дітям дві посудини: одну з кип'яченою водою, а другу – з сирою, водопровідною, де на стінках є бульбашки повітря). Поміркуйте, чому охолоджену кип'ячену воду не слід використовувати для поливання квітів, не можна наливати в акваріум. (Діти розмірковують).

Ми вже говорили про те, що вода може бути небезпечною для людини. Наприклад, може стати лихом для тих, хто не вміє плавати (якщо людину накриває хвиля або коловорот тягне до дна). Тож змалку вчіться плавати, будьте обережними й уважними на воді, і купання в річці чи морі принесе вам лише вітиху.

Уявимо, що ми – на березі моря. Весело хлюпають хвиляки, ласкаво гріє сонечко, а ми відпочиваємо на тепленькому пісочку. (Діти, заплющивши очі, слухають запис хлюпання хвиль).

- Відпочили? Тепер послухайте оповідку про краплинку-веселинку. Вона, як і інші її сестрички, жила у великій хмарі. Хмара з кожним днем росла й росла, краплинок у ній ставало все більше й більше. Якось хмара розкрила свої обійми і випустила на волю веселих краплинок. Вони з радістю полетіли вниз, співаючи пісеньку дощу. Разом з ними співала й наша краплинка-веселинка. І ось ...

- Діти, що могло статися з нею далі? Які пригоди? (Діти колективно або по черзі пропонують продовження казки). Спробуємо намалювати краплинку-веселинку та її пригоди. (Діти малюють за уявою).

Про водицю та криницю

(заняття з краєзнавства та ознайомлення з навколишнім)

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей із символами українського народу, значенням криниці для людей; розвивати допитливість, інтерес до історії та минулого рідного краю, до народних звичаїв та обрядів; виховувати любов до батьківщини, бережливе ставлення до джерел води.

Обладнання: макет криниці.

Хід заняття

За сприятливої погоди заняття проводиться на свіжому повітрі.

Вихователь:

- Діти, чи знаєте ви, що вода є й під землею. Вона міститься в порях і порожнинах гірських порід. А скільки річок, озер мають у собі земні надра! На поверхню пробивається лише частина підземних джерел. Основна ж маса прісної води знаходиться глибоко під землею. Тому люди й добувають воду, викопуючи криниці, бурячи свердловини.

- Діти, скажіть, будь ласка, звідки ви й ваші батьки берете воду вдома? (Діти відповідають). А якщо немає водопроводу? (Воду беруть із криниць). Так, вода в них смачна, чиста, джерельна. Наш народ вважає криницю одним зі своїх символів. Її здавна оберігали, шанували, називали святою, без неї не уявляли життя. Чи хотіли б ви почути історію про те, як виникла криниця? Тоді слухайте. Спочатку по воду ходили до річечки, джерельця. Люди облаштовували їх, дбали про них. І селилися поближче до води. Пізніше, коли стали розселятися, займали все більші території, були змушені копати штучні колодязі, бо джерела води глибоко залягали в землі. Криницю викопували, робили навколо неї дерев'яний зруб, тобто обробляли її деревом, щоб було і воду зручно брати, і щоб усередину нічого не падало. Раніше колодязі були не в кожного господаря, а один на село, вулицю чи куток. Як ви гадаєте, копали їх поодиночі чи гуртом? (Діти відповідають). Ось як писав наш великий поет Тарас Шевченко: «Та й викопав при долині глибоку криницю. Не сам один, толокою йому помагали». З викопаної криниці всі гуртом куштували воду, визначали, яка ж вона: смачна чи не зовсім добра. Адже відомо: смакові властивості води залежать від того, в якому ґрунті вона протікає, яких речовин набирається від матінки - землі. І якщо вода людям подобалася, то криницю оздоблювали, саджали біля неї калину, вербу. До криниці всі сходилися по воду. А зібравшись разом, дізнавалися одне в одного про новини, вирішували важливі господарські справи. Пізніше криниці почали копати в кожному дворі. За криницею доглядали: лагодили її, чистили джерело, щоб не замулювалося. Звідси й пішла приказка: «Яка криниця – такий і господар». Діти, а як можна набрати води з криниці? (Діти відповідають). Так, для криниць спеціально майстрували й журавлі, й ручні гачки, й коловороти, а нині воду з криниць набирають ще й за допомогою електричних моторів. Діти розглядають макет криниці.

Коли подорожньому давали напиться води з криниці, то обов'язково примовляли: «Пийте на здоров'я». Це свідчило про те, що люди шанували подорожнього, бажали йому всього найкращого.

- А зараз я хочу ознайомити вас із найпростішим способом пошуку джерела для криниці. Назвемо його «паличкою – падалочкою». За допомогою цього способу ми з вами можемо визначити, близько чи глибоко під землею залягає джерело. Коли вербовою гілочкою із зеленими листочками (лозиною) водити низенько біля землі, то в різних місцях листочки ворухнуться по-різному. Там, де джерело знаходиться близько до поверхні землі, листочки, ніби під тягою магніту, прилипнуть до неї. Такий спосіб віднаходження джерела називається лозошукуванням.

Діти разом з вихователем грають у лозошукування, відшукуючи, де на майданчику може бути джерело.

Цього дня вихователі проводять екскурсію до найближчого ставка, під час якої ознайомлюють дітей з правилами поведінки поблизу водойми, з рослинами, які там ростуть. Діти вчаться встановлювати взаємозалежність між рослинами і тваринами, які не можуть існувати без води, ознайомлюються з походженням назви річки.

Діти милуються річковими краєвидами, висловлюють свої міркування щодо облаштування місць відпочинку на березі.

Друга половина дня

Проводиться гра-вікторина «Чи знаєш ти?»

Приклади запитань вікторини:

1. Як називається найбільша в світі водойма? (Океан).
2. Який прилад вдома є для того, щоб визначити, скільки води використовується? (лічильник води).
3. Як називається найбільша річка України? (Дніпро).
4. Де ніколи не розтає лід? (На полюсах).
5. Чим річка відрізняється від озера? (У річці вода тече, річка може простягатися на багато кілометрів. А в озері, на перший погляд, вода стоїть. Але насправді вона теж змінюється, бо озеро живиться підземними джерелами. Озера часто виникають саме там, де б'ють джерела).
6. Які тварини живуть у воді?

Діти проводять дослід з водою. Ось приклади таких дослідів.

Дослід 1. «Розчиняє – не розчиняє» У кількох склянках води діти пробують розчинити сіль, олію, цукор, молоко, пісок тощо. Доходять висновку, що не всі речовини розчиняються у воді.

Дослід 2. «Коли вода тече вгору». У тарілку наливають воду і ставлять у неї горщик із сухою землею. Через певний час діти помічають, що земля в горщику стала мокрою, а в тарілочці води не залишилося.

Дослід 3. «Сила води». У глибоку посудину наливають воду й кладуть аркуш паперу. Коли діти намагаються підняти аркуш, вони відчують, що вода ніби не пускає папір – тримає його.

Або ж малятам пропонують погратися з водяним млинком. Діти спостерігають, як вода падає на лопату млинка і змушує його обертатися. Доходять висновку, що вода має силу.

***Конспект заняття - драматизації
за творами В.О.Сухомлинського
для дітей старшого дошкільного віку
«Зимова пригода»***

МЕТА: продовжувати вчити дітей розігрувати дії за змістом художніх творів, використовуючи й немовленнєві виражальні засоби (міміку, жест, відповідні рухи). Розвивати емоційність, виразність голосу під час промовляння віршів, закличок, уміння входити в образи персонажів. Формувати вміння оцінювати певну моральну ситуацію й висловлювати свою думку щодо неї. Виховувати доброту, ввічливість, щирість, бажання допомагати іншим.

МАТЕРІАЛ: три ширми, спрощені декорації, елементи костюмів та наголівники персонажів; твори В. Сухомлинського: «Як зайчики грілися проти Місяця», «Від верби до тополі та від тополі до верби», «Про синичку та дівчинку Мар'янку».

ХІД ДРАМАТИЗАЦІЇ

Лунає тиха музика. Навкруги біло, в кутку під ялинкою стоїть маленький похилений сніговичок. Вихователь із дітьми підходять до нього.

Вихователь:

- Погляньте, діти, як змінився наш друг Сніговик! Він був такий великий і гарний, та й морозець іще надворі. Дивно, щось тут не так. Ага, ось якийсь конверт лежить. Що ж у ньому?

З листа діти довідуються, що Сніговика зачарувала Снігова Королева. Вирішують усі разом віднайти її в країні вічного холоду, де відсутні доброта й теплі почуття, і зняти злі чари зі Сніговика.

1. Вихователь розсуває ширму, що ліворуч, – під кушиком сидять троє зайчат і плачуть. Розігрується казка «Як зайчики грілися проти Місяця».

Вихователь, діти:

- Зайчата, що сталося, чому ви плачете?

Зайчата (по черзі)

- Як нам не плакати, коли надворі так холодно й ми вже змерзли! Ми загубилися в лісі. Хочемо до своєї матусі!

Вихователь:

- Діти, поміркуймо, як можна допомогти зайчатам?

Дитина: - Давайте попросимо Вітра зігріти їх.

Разом: - Вітре, Вітре, Вітровій, ти нам зайчиків зігрій!

Вітер:

- Не можу, бо Снігова Королева прожене мене із землі навіки.

Вихователь:

- Тоді спробуймо попросити Сніг, щоб він зігрів наших зайчат.

Сніг:

- Я не можу допомогти вам, бо Снігова Королева мене знищить.

Дитина: - Онде Місяць по небу пливе. Давайте його попросимо.

Разом:

- Місяцю ясний, володарю прекрасний! Ти по небу гуляєш, усе бачиш, усе знаєш, зігрій наших зайчат!

Місяць:

- Зігріти не можу, а от дорогу до скирти покажу. Там і знайдуть зайчата свою маму.

Усі щиро дякують Місяцеві. Зайчата швидко знаходять скирту сіна та свою матір і радісно вистрибують біля неї.

Вихователь:

- Як ви гадаєте, діти, чи всі, до кого ми зверталися, були здатні зарадити зайчатам?

Діти: - І Вітер, і Сніг теж могли б показати їм дорогу до скирти. Вони ж пролітали там, але виявилися боягузами.

Попрощавшись, діти прямують далі й зустрічаються з дідусем Юхимом.

Діти: - Добрий день, дідусю! Що це ви тут робите?

Дідусь:

- Дивлюсь, як мої онучата забавляються.

Дідусь розсуває ширму, що посередині, там двоє хлопчиків з іграшковими санчатами. Розігрується оповідання «Від верби до тополі та від тополі до верби».

Івасик:

- Михайлику, подивися, яка гарна сьогодні погода, як багато снігу! Давай кататися на санчатах!

Михайлик: - Давай!

Івасик:

- Я возитиму тебе з гірки вниз – від цієї тополі до верби (Бігцем «везе» Михайлика). А ти мене везтимеш від верби до тополі – знизу вгору.

Михайлик:

- Гаразд! («Везе» Івасика з натугою у зворотному напрямі).

Вихователь:

- Михайлик був маленький і ще не знав, що везти на гірку важкі сани дуже важко.

Михайлик (підбігає до дідуся). Дідусю, чому Івасикові так легко санчата возити, а мені так важко?

Дідусь:

- А тому, Михайлику, що Іванко старший, сильніший, а ти ще зовсім маленький.

Іваси:

- Бачиш, дідусю, як я швидко вожу санчата!

Дідусь:

- Бачу, бачу, що швидко. Швидко та нечесно.

Вихователь:

- Діти, як ви гадаєте чому Івасик так учинив? Чи добре це?

(Відповіді дітей)

Дідусь Юхим показує мандрівникам дорогу до замку Снігової Королеви. Діти йдуть і зустрічають Синичку, яка плаче.

Вихователь:

- Синичко, чого ти плачеш?

Синичка:

- Як же мені не плакати, коли надворі так холодно й ніде їжі взяти!

Діти:

- Ось у нас є крихти хліба!

Синичка:

- Дякую, дітки. Та зажурилася я ще й тому, що була в мене подружка Мар'янка. Вона щодня приходила сюди й приносила мені їжу. Але вже цілісінький тиждень її немає. Мабуть, вона забула про мене.

Діти:

- Ні, Синичко, ми знаємо цю дівчинку. Вона ходить у нашу групу, але застудилася й зараз удома.

Синичка:

- То покажіть мені дорогу до неї.

Вихователь розсуває ширму, що праворуч. Розігрується сценка за оповіданням «Про Синичку та дівчинку Мар'янку».

Мар'янка:

- Хто це стукає у шибку? Люба Синичко, як ти мене знайшла?

Синичка:

- Мені допомогли твої друзі. Послухай, Мар'янку, мою пісеньку – я принесла її тобі в дарунок. (Звучить запис пташиного співу).

Мар'янка:

- Ура! Я вже зовсім здорова! Дякую тобі, Синичко, і вам, друзі!

Діти:

- Синичко, чи не підкажеш нам дорогу до Снігової Королеви? Ще далеко туди?

Синичка: - Ідіть прямо, не звертаючи, аж до білого лісу.

Діти дякують і йдуть далі. Назустріч їм виходить розгнівана Снігова Королева й заступає дорогу.

Снігова Королева:

- Як ви наважилися прийти сюди? Дорогу до мене долають лише сміливці, й ніхто інший. Гей, Вітровію, гей, Сніговію! Заморозьте й засипте снігом ось цих неслухів-дітей.

Вихователь: - Стій, Королево! Урви свій гнів – ми прийшли до тебе за допомогою.

Снігова Королева:

- Не хочу чути вашого голосу! Геть звідси!

Діти відступають і, порадившись, вирішують розтопити крижане серце Королеви своїм теплом. Посилають їй його долонями, й Снігова Королева лагіднішає, стає доброю. Вона вислуховує дитяче прохання й погоджується зняти чари зі Сніговика. З-за ширми з'являється справжній Сніговик.

Вихователь:

- Погляньте, діти, це ж наш Сніговик!

Діти:

- Ми його врятували, і він знову живий!

Сніговик викочує велику білу кулю й дістає звідти «сніжки». Проводиться гра «Веселі сніжки». Під час гри Сніговик раптом присідає і скаржиться, що тут надто тепло, та й він уже втомився. Діти підводять його й прощаються з ним.

Вихователь:

І підвівся Сніговик

Та й пішов у поле –

Аж горить червоний ніс,

А в кишнях холод.

Озирнувся Сніговик,

Засміявся біло.

Білі зуби, білий сміх –

Полетіло «пір'я».

Сніговик, розкидаючи сніжинки, виходить.

Вихователь підсумовує заняття. Діти пригадують, що доброго вони зробили сьогодні: допомогли зайчатам зігрітися й знайти свою маму, навчили хитруна Івасика бути чесним, нагодували Синичку й допомогли Мар'янці одужати, зробили добрішою Снігову Королеву, звільнили Сніговика від чарів.

Діти знаходять під ялинкою сюрпризного сніжка з гостинцями від Сніговика й залишають залу.

Алгоритм екологічного проекту «Птахи»

для дітей старшого дошкільного віку

Керівник проекту – вихователь.

Учасники проекту – діти, працівники дошкільного закладу, батьки.

Об'єкт пізнання – птахи (особливості живлення, розмноження, пересування, їх дитинчата).

Тип проекту -

- Практико-орієнтований – за домінуючою діяльністю.
- Довготривалий – за терміном.
- Комбінувальний – за змістом.
- Творчий – за ступенем самостійності.
- Художньо-естетичний – за кінцевим результатом.
- Колективний – за кількістю учасників.
- Частково-пошуковий – за характером діяльності.
- Внутрішній (колектив дошкільного закладу) – за характером контактів.

Мета проекту:

Розвиток пізнавальних навичок дітей, формування уявлень, джерелом яких є природний та предметний світ, різні види діяльності; створення умов для глибокого ознайомлення дошкільників з довкіллям.

Завдання проекту:

1. Освітні

Збагачувати знання про природне довкілля як цілісний організм, у якому взаємодіють повітря, вода, ґрунт, рослини, птахи, люди. Давати якнайбільше прикладів змін у поведінці тварин відповідно до стану погоди, пори року, місця перебування (природного чи насильницького). Моделювати способи доцільного природокористування.

2. Розвивальні

Збагачувати враження, стимулювати бажання доцільно поводитися в природі, проявляти доступні форми турботи про птахів, надавати можливість сприймати, запам'ятовувати об'єкти природи (птахи різних регіонів).

3. Соціалізуючі

Спонукаати до спілкування, обміну досвідом, думками щодо реалізації проекту. Вправляти в умінні працювати в групах, узгоджувати реалізацію ідей.

4. Виховні

Фіксувати увагу дошкільників на красі природи, заохочувати до емоційного відгуку, позитивного ставлення до птахів як її складової.

Актуальність:

Екологічні знання формуються в результаті взаємодії з природою, не окремо, а в системі. Екологічні знання мають бути усвідомлені дитиною і зорієнтовані на певну дію. Діти дошкільного віку ще не володіють уміннями та навичками взаємодії з природою, проте саме в цей віковий період інтенсивно накопичуються зразки поведінки. Тому, дорослі, організовуючи процес розвитку, виховання і навчання, мають формувати в дітей звичну екологічно доцільну поведінку.

I етап. Підготовчо-організаційний

Мета: мотивація обраної проблематики. Визначення шляхів, способів, методів, прийомів, форм реалізації проекту.

1. Обговорення ідеї та мети проекту:

- Виступ вихователя
- Дискусія
- Формулювання учасниками узагальненої мети проекту.

2. Обмірковування шляхів реалізації проекту.

3. Висловлення міркувань щодо форми представлення результатів.

4. Складання власного плану роботи педагога над проектом:

- Що я можу зробити?
- Яким я бачу результат роботи?

- Яку літературу мені необхідно опрацювати?

5. Підбиття підсумків роботи підготовчого етапу. Розподіл методичних доручень.

II етап. Технологічний

Мета: організація роботи методичної служби, творчої групи, інформаційно-консультаційного центру.

1. Виставка педагогічної та методичної літератури, яка може допомогти в реалізації проекту.
2. Планування роботи дошкільного закладу з даного питання.
3. Створення екологічного журналу за темою «Птахи».
4. Добір та виготовлення дидактичного матеріалу.

III етап. Реалізація проекту

Мета: виховання основ екологічної свідомості, гуманного ставлення до птахів, рослин; формування художньо-естетичних навичок, умінь; розвиток базових якостей особистості дошкільників - людяності, розсудливості, спостережливості.

1. Форми роботи з педагогами.
2. Форми роботи з дітьми.
3. Форми роботи з батьками.

IV. Підсумок проекту

Мета: аналіз роботи над проектом, оцінка своєї діяльності.

1. Самоаналіз кожного учасника.
2. Підсумково-аналітична бесіда за круглим столом.

Дидактичні ігри у природі

Порівняй і знайди

Вихователь вносить до кімнати кошик з різним рослинним матеріалом. Дитина має дістати якийсь предмет, а потім знайти його зображення на заздалегідь підготовлених таблицях (малюнках, картках).

До кошика можна покласти листочки, гілочки, насіння, шишки, жолуді, квіти, плоди тощо.

Ускладнення. Зображення на таблицях (малюнках, картках) залишити чорно-білим і запропонувати дітям не тільки знайти в кошику певний об'єкт, а й розфарбувати його зображення.

Усе побачити, нічого на забути

На стіл покладено десять предметів, зібраних дітьми під час прогулянки до лісу. Протягом однієї хвилини малюки їх розглядають. Потім усе це накривають серветкою, а учасники гри з пам'яті називають та описують те, що під нею лежить.

Якщо діти успішно впораються із завданням, можна деякі предмети поміняти місцями або додати інші. Діти мають визначити, які відбулися зміни.

Ускладнення. Можна запропонувати дітям, зав'язавши їм очі хустинкою, визначити предмети на дотик.

Таємничий ліс

Запропонувати малим намалювати сюжет на «лісову тематику». Не варто обмежувати їхню фантазію. Після завершення роботи вихователь складає список усіх звірів, птахів, рослин, зображених на дитячих малюнках, особливо звертаючи увагу на повторюваність якихось об'єктів. Наприклад, було намальовано сім білок, трьох зайців, десять беріз тощо.

Під час екскурсії до лісу діти пересвідчуються, чи справді там так часто трапляється те, що вони зобразили на своїх малюнках, з'ясовують, що трапляється частіше, що рідше, чого взагалі в лісі не побачили, про що забули.

З дитячих малюнків на тему «Ліс моєї фантазії» бажано підготувати виставку.

Пташина розмова

Під час прогулянки лісом діти слухають голоси птахів, намагаються впізнати пташок по їхньому співі. Вихователь пропонує визначити, чи відрізняються голоси великих і малих пташок; подумати, якої пори року пташки співають найголосніше, а коли їхнього співу майже не чути. Діти розбиваються на групки по двоє-троє. Їм пропонують побути якийсь час пташиними перекладачами. Дошкільнята уважно дослухаються до «розмов» пташок, а потім розповідають іншим почуте: що одна пташка сказала іншій, чому в них виникла суперечка, які новини вони повідомили іншим мешканцям лісу.

Звуки лісу

Змагання. Кожна дитина протягом обумовленого часу намагається почути й розпізнати якнайбільше звуків лісу. За кожний почутий звук учасник змагання отримує бал.

Наприклад: подув вітер, голоси птахів, звірів, дзюрчання, плюскіт води (струмка, водограю, річки), дзижчання комах, звуки виникають внаслідок діяльності людини (робота різних механізмів, звуки транспорту, людські голоси тощо).

Сприймаємо звуки

Діти повинні якомога точніше описати почуті звуки. Щоб краще їх сприймати, можна навіть лягти на землю (якщо дозволяють погодні умови) або притулитися вухом до стовбура дерева й зосередитися, заплющивши очі.

Відтворюємо звуки

Тепер спробуємо відтворити окремі звуки, а також створити нові (можна стрибати, повзати, терти шматком кори по стовбуру дерева, ламати сухі гілки та палиці, бігати, підкидаючи листя ногами, шурхотіти ним тощо). Дітям пропонують порівняти звуки природи і ті звуки, які створені людиною. Які звуки вони хотіли б слухати частіше? Чому?

Моє дерево

Дітям під час прогулянки пропонують обрати дерево або кущ, які їм найбільш до вподоби. Вони повинні уважно дослідити, вивчити «своє» дерево на дотик, на запах, форму і структуру кори.

Потім діти розповідають, які особливості притаманні об'єктам їх спостереження (наявність дупла, пташиних гнізд, ходів, зроблених комахами, ушкоджених гілок...), а також продовжують дослідження, з'ясовуючи, кому належить гніздо, які комахи живуть під корою, виявляють «сусідів» свого дерева.

Наприкінці прогулянки дітям пропонують скласти невеличкі розповіді про життя «їхніх» дерев у лісі.

Послухай «серце» дерева.

Дерево – це жива істота. Воно дихає, відпочиває, п'є, його «кров» - сік циркулює так, як і наша. Ритми його серця ледве чути, переривчасті, але вони підтримують його життя. Найкращий час, коли можна почути «серце» дерева, рання весна, коли дерево посилає перші імпульси до крони, стимулюючи розвиток бруньок, коли починається рух соку.

Виберемо дерево близько 15 см у діаметрі з жорсткою корою. (Листяні дерева більше придатні для ролі «пацієнта», ніж хвойні). Міцно притулимо до стовбура обраного дерева стетоскоп (уявимо, що слухаємо серце хворого). Можливо, доведеться змінити кілька місць на стовбурі, поки знайдемо потрібне і відчуємо биття «серця» дерева. Приклавши руку до свого серця, порівняємо його ритми з ритмами «серця» дерева.

Музей природи

Під час прогулянки до лісу запропонувати дітям пильніше приглядатися до довкілля, звертаючи їхню увагу на речі, на перший погляд, непомітні, звичайні.

Дошкільнята мають зібрати кожен до свого кошика різний природний матеріал, який здався їм особливим, незвичайним за формою, структурою, забарвленням. Наприклад, кольорові камінці, шматочки кори, фрагменти коріння, сухі квіти, плоди тощо.

Під час роботи з цим матеріалом у дитячому садку даємо простір дитячій фантазії, а вона буває у дітей і справді нестримною: шматок коріння стає казковим оленем, фрагмент кори – гірським або космічним краєвидом і багато, багато чого іншого. Діти повинні пояснити, що це за матеріали, з якими вони працюють, звідки вони взяли? Що з ними було б, якби вони залишилися в лісі? Наприкінці заняття малюки влаштовують виставку «Музей природи». Природний матеріал можна доповнювати (домальовувати, розфарбовувати, з'єднувати тощо) для створення задуманого образу. Потрібні матеріали: нитки, ножиці, фарби, картон, пластилін.

Ось, наприклад, які вироби стали експонатами нашого музею природи.

Тварина, птах, комаха

На прогулянці в лісі діти спостерігають за тваринами, птахами, комахами, відзначають особливості їхнього пристосування до умов навколишнього середовища, імітують голоси мешканців лісу, їхні рухи. Пропонуємо дітям пограти в гру «Тварина, птах, комаха». Діти стають півколом. Ведучий (спочатку це може бути дорослий), вказуючи по черзі на кожного гравця, промовляє: «Тварина, птах, комаха, тварина, птах, комаха...» Той гравець, на якому ведучий спинився, має швидко назвати комаху. Якщо відповідь правильна, гра триває. Якщо відповідь, неправильна або назва повторюється, ця дитина вибуває з гри, залишаючи по собі «викуп» – фант ведучому. Фантом може бути будь-який предмет: сухий листочок, камінчик тощо. Гра триває доти, доки не залишиться один гравець. Він разом з ведучим розіграє, що робити за кожний «фант».

Наприклад, хтось має зобразити зайчика, інший застрекотати як сорока, пострибати як коник тощо.

Подорож хмарами

Під час прогулянки, на узліссі, посеред галявини запропонуйте вихованцям уважно подивитися на хмари, поспостерігати за ними якийсь час і пофантазувати, на що вони схожі. В дивовижних обрисах, які часто змінюються, можна побачити контури звірів, птахів, казкових героїв, чудернацькі споруди і багато іншого.

Запропонуйте дітям скласти невеличку розповідь про свою подорож на диво-хмарці.

Компліменти природі

Запропонувати дітям зробити «комплімент» листочку, травинці, насініні. Наприклад, листочок – рятівник, травиця – комах захисниця тощо. Перемагає той, чий комплімент буде визнано найкращим.

Запропоновані екологічні ігри та завдання дають дитині змогу відчувати себе частиною природи, реагувати на проблеми, викликають бажання допомогти природі, захистити її від небезпеки.

Вірші
на екологічну тематику

Добрим бути просто чи не просто?
Не залежить це від зросту.
І дитина робить добру справу,
Як не кине друга на поталу.
Як людей полюбиш – пошануєш.
Силу для добра в душі відчуєш.
І закрутиться Земля скоріше,
Якщо разом станемо добріші.
Доброта з роками не старіє,
Доброта від холоду зігріє.
І якщо вона, як сонце світить,
То радіють і дорослі, й діти.

Он повзе мурашка,
Ось хлюпоче річка.
Не зривай ромашку,
Не топчи травичку.
В зелені діброва,
В китицях ліщина.
Глянь, яка чудова Наша Україна!
Журавлі над лугом
Крилять рівним клином.
Будь природі другом!
Будь Вкраїні сином!

Любіть цей світ

На світ з'явилися, щоб жити,
Великі звірі та малі.
Людина же прийшла – любити,
Добро творити на землі.
Не нищіть квіти, не зривайте,
Нехай на них блищить роса.
Усе живе оберігайте,
Хай нас оточує краса!

Не ловіть птахів

Не ловіть птахів ніколи,
Хай живуть собі на волі...
Хай сади оберігають
І гусениць поїдають

Про пташок щоденно дбайте.
Житла їх не розкидайте.
Шкідникам не буде спуску,
Вродять фрукти густо, густо.

Сливи, груші, виноград...
Хай живе фруктовий сад!

Анкети для батьків

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ №1

1. Що таке екологія?
2. Чи є у вас кімнатні рослини, і які вони? Якщо немає, то чому?
3. Чи є у родині собака, кішка, чи інші тварини?
4. Чи посадили Ви дерево?
5. Виготовляли Ви коли - небудь годівнички для птахів?
6. Читаєте Ви дитині книги про природу?
7. Чи переглядає Ваша дитина фільми, передачі про природу?
8. Чи любить Ваша дитина бувати в лісі?
9. Як часто Ви буваєте з дитиною в лісі?
10. Чи знає Ваша дитина назви дерев, квітів, ягід та інше?
11. Чи розповідаєте Ви дитині про користь дерев, лікарських трав, комах, птахів для людини та природи?
12. Чи знає ваша дитина вірші, загадки, приказки, прислів'я про природу?
13. Чи піклується Ваша дитина про тварин, рослини?
14. Як Ви вважаєте, чи отримує Ваша дитина знання про природу в дитячому садку?

АНКЕТА ДЛІЯ БАТЬКІВ №2

1. Що так «екологія» ?
2. Як Ви розумієте поняття «екологічне виховання»?
3. Як Ви виховуєте в дітей екологічну культуру?
4. Чи замислюєтесь Ви над тим, як поведуть себе діти у природі ? (на річці, в лісі, в міському парку)
5. Як часто Ви разом з дітьми проводите час у природі?
6. Як знайомите Ви дітей з природою?
7. Яка Ваша особиста роль у справі охорони природи?

***Анкета
екологічного спрямування для
дітей старшого дошкільного віку***

АНКЕТА ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1. Чи подобається тобі бувати серед природи?
2. Що більше всього любиш робити, коли буваєш у природі ?
3. Чи піклувався ти про тварин та рослин, які тебе оточують?
4. У яких справах по охороні природи ти зі своїми товаришами приймав участь?
5. Які ти знаєш твори художньої літератури про природу ?
6. Чи знайомі тобі твори художників та композиторів на цю тему ?

***Пам'ятка
поведінки в природному оточенні***

Не ламай гілки дерев та кущів, не обривай з них листя, цвіт.

Рослина – то також істота. Кожна гілочка, «листочок потрібні їй для життя. Листя, наприклад, важливе для дихання рослини, за його допомогою на світлі утворюються речовини, якими рослина живиться. Окрім того, листя затримує пил, виділяє у повітря кисень, яким дихає людина. Дерев, кущі прикрашають наші сади, парки, сквери, а з обламаними гілками дерева сумні та негарні.

Не псуй кору дерев.

Діти, а буває, що й дорослі, інколи вирізують на стовбурі дерева різні написи, роблять зарубки, відламують шматки кори. Це не тільки порушує красу природи, а й дуже згубно діє на саме дерево. З нього витікає сік, а у «ранку» під обдертою корою або у порізи на ній можуть проникнути шкідливі мікроби, від яких і дерево захворіє, а то й навіть і загине.

Не рви квіти на лузі, в полі, в лісі.

Людина спеціально вирощує квіти для букетів. А дикоростучі рослини в природі як в себе «вдома». Кожна така рослина має нерозривний зв'язок з численними іншими рослинами, із землею, на якій росте, з комахами, які прилітають до неї по нектар. Безвідповідальність людей вже призвела до того, що багато дикоростучих рослин майже зникли з нашої планети. Але ми ще спроможні перешкодити такому збідненню землі.

Лікарські рослини можна збирати лиш ті, яких у тій чи тій місцевості росте багато.

І тільки разом з дорослими. У місцях збору переважну частину рослин належить залишати, аби наступного року вони могли розростися ще пишніше. Лікарські рослини – справді неоціненне багатство природи, і до нього слід ставитися дуже бережливо.

Їстівні лікарські ягоди, горіхи також належить збирати лиш разом з дорослими і так, щоб не завдати шкоди гілкам дерев. Якщо плоди на дереві ростуть дуже високо – не пригинайте його, не залазьте нагору. Нехай ці ягоди залишаться пташкам, а горішки – вивіркам (білочкам). Пам'ятайте, що дари природи належать всім живим істотам, а не тільки людині.

Гриби не можна збирати самому – лиш з дорослим, який добре знається на тому, які з них можна вживати в їжу. Їстівні гриби не можна виривати з землі, а лиш обережно зрізати, аби не пошкодити грибницю. Отруйні для людини гриби дуже необхідні природі, тому їх не можна топтати, збивати ногами чи палицею. Своєю підземною часткою, грибницею, вони зростаються з корінням дерев, квітів, трав і забезпечують їх водою, мінеральними речовинами. Деякі гриби – то їжа чи ліки для тварин. Також належить знати, що гриби – то санітари лісу, бо допомагають у перегниванні рослинних решток.

Не обривай павутиння на деревах, не вбивай павуків.

Вони, як і інші комахи, дуже потрібні природі. Павуки знищують мух, комарів, інших комах, що шкодять людині та її господарству, підтримують рівновагу в природі.

Не лови метеликів, бабок, інших комах.

Від дотиків пальців людини з крилець метеликів опадає пилок, ушкоджуються тендітні крильця – комахи гинуть. Не можна руйнувати гнізд джмелів, бо їх стало обмаль.

Не чіпай мурашники.

У цій простій ззовні, але складній всередині споруді все продумане до дрібниць. Покопирсаєшся трішки палицею для цікавості – порушиш гармонію життя і спричиниш смерть багатьох цих дуже корисних для природи і людини комах. Мурашки підвищують родючість ґрунту, знищують шкідників.

Не кривдь жаб, не вбивай змій.

Всі вони відіграють у природі дуже важливу роль. Не намагайся ловити диких тварин, птахів та їхніх дитинчат. Якщо випадково натрапиш на їжаченя, зайченятко чи маленьке жовтодзьобе пташеня – не чіпай їх руками, не бери, мов забавку, додому. Дикі тварини у неволі гинуть.

Не підходь близько до пташиного гнізда, не торкайся його руками, бо птахи-батьки можуть залишити його назавжди.

У лісі, гаї, на луці не галасуй і ходи тільки торованими стежками. Галасом можна налякати тварин і птахів. А бігаючи по траві, можеш витоптати багато корисних рослин, знищити комашок.

Природа не терпить багать, які іноді розпалюють задля втіхи. Вогонь випалює траву, вбиває комах, а якщо він раптом перекинеться на дерева – може виникнути страшна пожежа. Якщо вже тобі конче необхідно було розпалити невеличке багаття, наприклад, щоб у поході приготувати їжу, рушаючи з місця, неодмінно повністю загаси вогнище, засип його піском.

Не кидай на траву, під дерева папірці, шматки целюлози, уламки скла. Скло збирає сонячні промені, від чого може загорітися трава, виникнути пожежа. Будь-яке кинуте людиною сміття порушує гармонію природи, забруднює ґрунт, річки, дерева.

Швидко буде земелька вся в вінку

Що за жучок це – яскравий моторний

Земля вже квіти викида, бує травка молода

Я тружусь не марно: буде в нашому садку прибрано і гарно

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1998
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». – Світич., 2008
3. Концепція екологічної освіти України. № 13/6 – 19 від 20.12.2001
4. Николаева С.Н. Юный эколог (Программа и условия ее реализации в детском саду). – М., Мозаика-синтез, 2006 – 128 с.
5. Артемова Л.В. Історія педагогіки України. – К., Либідь, 2006. – 424 с.
6. Бендіна К. Природа – окраса і чинник життя // Дошкільне виховання. – 2002. - № 5
7. Вороніна Т., Науменко Т. Виховувати любов'ю: За спадщиною В.О.Сухомлинського. – К., Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с.
8. Лаврентьєва Г.П. Джерела доброти. – К., АСК., 1997. – 304 с.
9. Лисенко Н.В. Екологічне виховання дошкільників. – К., Освіта, 1993. – 106 с.
10. Освітні технології: Навчально-методичний посібник // За заг. ред. О.М.Пехоти. – К. АСК., 2001. – 256 с.
11. Пахомова Н. Учебные проекты: методология поиска // Учитель. – 2000. - № 1. – с. 41- 45.
12. Плохій З. Виховання екологічної культури дошкільників: метод. посіб. – К., ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. – 173 с.
13. Плохій З. Природа як пізнавальна цінність // Дошкільне виховання. – 2004. - № 6. – с.7.
14. Руденко Л. Збагачення екологічного виховання скарбницею ідей В.О.Сухомлинського // Рідна школа. – 2005. - № 11. – с.16 – 19.
15. Сухомлинський В.О. Чиста криниця. – К., Радянська школа. – 1984. – 265 с.
16. Сухорукова Г. Уроки мислення серед природи: Естетичні комплекси за В.О.Сухомлинським // Дошкільне виховання. – 2003. - № 9. – с. 7 – 9.